

Hallituksen esitys Eduskunnalle tuoteturvallisuuslaiksi

ESITYKSEN PÄÄASIALLINEN SISÄLTÖ

Esitys sisältää ehdotuksen tuoteturvallisuuslaiksi. Tuoteturvallisuuslain tarkoituksena olisi kuluttajan suojaaminen vaaroilta, jotka kulutustavara saattaa aiheuttaa kuluttajan terveydelle tai omaisuudelle. Tuoteturvallisuuslakia ei sovellettaisi maasta vietäviin eikä sen kautta kuljetettaviin kulutustavaroihin. Lakia ei myöskään sovellettaisi, milloin muissa säädöksissä on säännöksiä tai määräyksiä kulutustavaran aiheuttamien terveys- tai omaisuusvaarojen estämiseksi.

Laissa asetettaisiin elinkeinonharjoittajalle yleinen velvollisuus noudattaa elinkeinotoiminnassaan olosuhteiden edellyttämää huolellisuutta, jotta hänen valmistamistaan, kaupan pitämistään, myymistään, muutoin elinkeinotoiminnan yhteydessä luovuttamistaan tai maahan tuomistaan kulutustavaroista ei aiheutuisi vaaraa kuluttajan terveydelle tai omaisuudelle.

Terveydelle tai omaisuudelle vaarallisen kulutustavaran valmistus, pitäminen kaupan, myynti, elinkeinotoiminnan yhteydessä muutoin tapahtuva luovuttaminen ja maahantuonti voitaisiin tarvittaessa kieltää. Kielto voitaisiin antaa myös silloin, kun kulutustavarasta annetut tiedot eivät ole tämän lain nojalla annettujen säännösten tai määräysten mukaisia. Mikäli kieltoja ei pidettäisi riittävinä, voitaisiin määrätä, miten elinkeinonharjoittajan hallussa olevan tavaran suhteen olisi

meneteltävä ja olisiko se jopa määrättävä hävitettäväksi.

Elinkeinonharjoittaja voitaisiin lisäksi velvoittaa tiedottamaan kiellosta, tavaraan tai sen käyttämiseen liittyvästä vaarasta ja kuluttajan oikeuksista. Lain nojalla annettuja kieltoja, jotka kohdistuvat määrättyyn elinkeinonharjoittajaan, samoin kuin hävittämisseuraamuksia ja tiedottamisvelvoitteita olisi pääsääntöisesti tehostettava uhkasakolla.

Tuoteturvallisuuslain ja sen nojalla annettujen säännösten, määräysten ja päätösten noudattamisen valvonta sekä valvonnan suunnittelu ja ohjaus kuuluisi elinkeinohallitukselle. Lääkintöhallitus toimisi asiantuntijaviranomaisena kysymyksissä, jotka koskevat sitä, milloin kulutustavaraa on pidettävä terveydelle vaarallisena. Kulutustavaroiden maahantuonnin valvonnasta ja sen suunnittelusta huolehtisi tullilaitos. Lääni- ja kuntatasolla valvonnasta huolehtisivat lääninhallitukset ja kuntien terveyslautakunnat.

Tuoteturvallisuuteen liittyvien asioiden käsittelemistä varten kauppa- ja teollisuusministeriön yhteyteen asetettaisiin virkamiehistä ja eri etuhoista koostuva tuoteturvallisuusasiain neuvottelukunta.

Laki on tarkoitettu tulemaan voimaan noin kuuden kuukauden kuluttua siitä, kun eduskunta on sen hyväksynyt.

SISÄLLYSLUETTELO

	Sivu		Sivu
YLEISPERUSTELUT	3	2.1.3.3. Tanska	10
1. Esityksen yhteiskunnallinen merkitys	3	2.1.3.4. Saksan liittotasavalta	11
1.1. Tavoitteet	3	2.1.3.5. Yhdysvallat	11
1.2. Keinot	3	2.1.3.6. Kansainvälinen yhteistyö	11
1.2.1. Yleistä	3	2.2. Asian valmistelu	12
1.2.2. Tuotteiden aiheuttamien vaarojen torjuminen	4	2.3. Muutoksen syyt	13
1.2.3. Säännösten, määräysten ja päätösten noudattamisen valvonta	5	3. Esityksen organisatoriset ja henkilöstövaikutukset	14
2. Nykyinen tilanne ja asian valmistelu	6	3.1. Organisatoriset vaikutukset	14
2.1. Nykyinen tilanne	6	3.2. Henkilöstövaikutukset	14
2.1.1. Lainsäädäntö	6	4. Esityksen taloudelliset vaikutukset	15
2.1.2. Käytäntö	8	5. Muita esitykseen vaikuttavia seikkoja	16
2.1.2.1. Tietoja tuotteiden aiheutta- mista vahingoista	8	YKSITYISKOHTAISET PERUSTELUT	16
2.1.2.2. Vapaaehtoiset järjestelyt	9	1. Tuoteturvallisuuslaki	16
2.1.3. Ulkomainen lainsäädäntö ja kansain- välinen yhteistyö	10	2. Voimaantulo	29
2.1.3.1. Ruotsi	10	LAKITEKSTI	29
2.1.3.2. Norja	10	Tuoteturvallisuuslaki	29

YLEISPERUSTELUT

1. Esityksen yhteiskunnallinen merkitys

1.1. Tavoitteet

Tuotteiden aiheuttamien terveydellisten vaarojen ennalta ehkäisemisessä on tähän asti kiinnitetty päähuomio liikenne- ja työtapaturmiin. Kuitenkin kotona ja vapaa-aikana sattuvat tapaturmat muodostavat merkittävän osan kaikista maassamme sattuvista tapaturmista. Osan näistä tapaturmista aiheuttavat vaaralliset kulutustavarat.

Nykyinen lainsäädäntö sisältää elintarvikelain- säädäntöä lukuunottamatta verraten vähän säännöksiä, joiden tarkoituksena on kuluttajan suojaaminen vaaroilta, jotka kulutustavara saattaa aiheuttaa kuluttajan terveydelle tai omaisuudelle. Säännökset ovat lisäksi hajallaan monissa erilaisissa säännöstöissä. Lainsäädännössämme ei ole toteutettu yleistä pyrkimystä torjua kulutustavaroiden aiheuttamia vaaroja.

Esityksellä pyritään ensisijaisesti torjumaan kulutustavaroiden kuluttajan terveydelle ja omaisuudelle aiheuttamia vahinkoja. Vahinkojen syntymistä pyritään lakiehdotuksen mukaan ehkäisemään ennalta, paitsi jo ennen kuin tavara on joutunut markkinoille, myös sen jälkeen. Lakiehdotus sisältää nimenomaisen säännöksen elinkeinonharjoittajille asetettavasta huolellisuusvelvollisuudesta, joka edellyttää elinkeinonharjoittajan noudattavan elinkeinotoiminnassaan olosuhteiden edellyttämää huolellisuutta, jotta kulutustavarasta ei aiheutuisi vaaraa kuluttajan terveydelle tai omaisuudelle. Vahinkojen ennalta ehkäisemiseksi voitaisiin myös antaa asetuksella säännöksiä kulutustavaralle asetettavista vähimmäisvaatimuksista. Lisäksi valvontaviranomaiset voisivat tarvittaessa kieltää valmistamasta, pitämästä kaupan, myymästä, muutoin elinkeinotoiminnan yhteydessä luovuttamasta tai tuomasta maahan kuluttajan terveydelle tai omaisuudelle vaarallisia kulutustavaroita.

Jotta kuluttajien suoja ei merkintöjen osalta heikkenisi siitä, millainen se elintarvikelainsäädännön ja erityisesti elintarvikeasetuksen (408/

52) 3 luvun mukaan yleisten käyttö- ja kulutustarvikkeiden osalta nykyään on, voitaisiin lain nojalla asetuksella antaa säännöksiä kulutustavarasta kuluttajan kannalta tarpeellisten tietojen antamisesta. Tarkoituksena onkin, että samanlaisesti tuoteturvallisuuslain kanssa tulisi voimaan asetus kulutustavarasta annettavista tiedoista. Laki sisältää niinikään säännöksiä seuraamuksista sen varalta, että kulutustavarasta annetut tiedot eivät ole tämän lain nojalla annettujen säännösten tai määräysten mukaisia.

Laki koskisi kaikkia kulutustavaroita. Laki olisi kuitenkin toissijainen sikäli, että ehdotettuja säännöksiä sovellettaisiin vain silloin kun muissa säädöksissä ei ole säännöksiä tai määräyksiä kulutustavaran aiheuttamien terveys- tai omaisuusvaarojen estämiseksi. Laki ei myöskään koskisi maasta vietäviä eikä sen kautta kuljetettavia kulutustavaroita.

1.2. Keinot

1.2.1. Yleistä

Kuluttajien suojaamiseksi kulutustavaroiden aiheuttamilta terveys- ja omaisuusvaaroilta voidaan turvautua erilaisiin menetelmiin. Kuluttajan samoin kuin koko yhteiskunnan edun mukaista olisi ehkäistä vahinkojen syntyminen ennakolta. Tätä tavoitetta palvelee parhaiten valmistusvaiheessa tapahtuva laaja ja tehokas laadunvalvonta.

Myös lainsäädäntöteitse voidaan kuluttajia pyrkä suojamaan ennalta kulutustavaroiden aiheuttamilta terveys- ja omaisuusvaaroilta. Tällaisina keinoina voivat tulla kysymykseen esimerkiksi tietynlaisen ennakkohyväksyntäjärjestelmän luominen, kulutustavaroita koskevista vähimmäisvaatimuksista määrääminen samoin kuin kuluttajille kohdistettavista ohjeista sekä varoitusten menetelmistä ja tavaraa koskevasta informaatiosta säättäminen. Niinikään kulutustavaroiden markkinointia koskevalla säännöksillä voitaisiin vaikuttaa tavaroiden turvallisuuteen, tosin vain välillisesti. Vahinkojen syntymistä voitaisiin ehkäistä

myös vaarallisten tavaroiden korjaamisvelvoitteilla sekä kieltämällä tarvittaessa vaarallisen tavaran maahantuonti, valmistus, myynti tai muu vaihdanta. Viranomaisille voitaisiin myös säätää valtuudet määrätä vaaralliset tavarat vedettäväksi pois markkinoilta.

Edellä mainituilla järjestelyillä pyritään erityisesti vahinkojen ja korvausvastuun välttämiseen ennakolta. Jos kulutustavaran käytöstä kuitenkin on aiheutunut vahinkoa kuluttajan terveydelle tai omaisuudelle, kuluttajan asemaa voidaan turvata paitsi säännöksillä, jotka koskevat virheellisen suorituksen tapahtuessa kuluttajalle annettavia vähimmäisoikeuksia, myös korvausvastuuta koskevilla säännöksillä. Kuluttajansuojalaissa (38/78) kuluttajalle turvataan eräitä vähimmäisoikeuksia tavaran virhetapauksissa. Kuluttajansuojalain mukaan kuluttajalla on oikeus saada virheellisen tavaran tilalle virheetön tai tavara korjatuksi, mutta laki ei koske esimerkiksi valmistusta tai maahantuontia eikä lain nojalla näin ollen voida vaikuttaa tavaroiden turvallisuuteen kuin välillisesti. Kuluttajansuojalain nojalla ei voida kieltää myymästä vaarallisiakaan kulutustavaroita. Kuluttajansuojalain vahingonkorvaussäännökset eivät myöskään koske tavaran virheestä johtunutta henkilövahinkoa eikä muuhun kuin myytyyn tavarahan kohdistunutta esinevahinkoa.

Henkilövahingon kärsineen asemaa voitaisiin parantaa myös kehittämällä mahdollisuuksia saada korvaus sosiaalivakuutuksesta. Esinevahingot jäisivät kuitenkin tällaisen korvausjärjestelmän ulkopuolelle. Kuluttajan asemaa voitaisiin parantaa niinkään kehittämällä yksityisiä vapaaehtoisia vahinko- ja tapaturmavakuutuksia.

Myös erilaisin vapaaehtoisin järjestelyin voidaan kuluttajia pyrkiä suojaamaan kulutustavaroitten aiheuttamilta vaaroilta. Tavaraselosteet ovat eräänlaista standardisoitua informaatiota. Varsinaisen standardointitoiminnan erinä päämäärinä ovat turvallisuuden ja terveellisuuden lisääminen sekä kuluttajansuojelu. Vapaaehtoisten järjestelyjen lisäksi tarvitsee tehokas tuoteturvallisuusjärjestelmä kuitenkin tukseen tuoteturvallisuutta koskevia säännöksiä.

1.2.2. Tuotteiden aiheuttamien vaarojen torjuminen

Ehdotuksessa pyritään ensisijaisesti kuluttajan aseman turvaamiseen ennakolta tuotteiden ai-

heuttamilta henkilövahingoilta ja esinevahingoilta.

Ennalta ehkäisevällä lainsäädännöllä on monia etuja. Mitä tehokkaampi tuoteturvallisuuslainsäädäntö säädetään, sitä harvemmin joudutaan esimerkiksi soveltamaan erilaisia korvaussäännöksiä sekä ratkaisemaan usein hankaliakin vastuukysymyksiä. Sekä kuluttajien että koko yhteiskunnan kannalta on inhimillisesti ja taloudellisesti edullisinta ehkäistä vahinkojen syntyminen ennakolta.

Laissa asetettaisiin elinkeinonharjoittajille yleinen huolellisuusvelvollisuus, joka edellyttää elinkeinonharjoittajan noudattavan elinkeinotoiminnassaan olosuhteiden edellyttämää huolellisuutta, jotta kulutustavarasta ei aiheutuisi vaaraa kuluttajan terveydelle tai omaisuudelle. Lakiehdotus sisältää määritelmät siitä, milloin kulutustavara on terveydelle vaarallinen ja milloin omaisuudelle vaarallinen.

Ehdotuksen mukaan olisi mahdollista tarvittaessa antaa asetuksella säännöksiä kulutustavaralle asetettavista vähimmäisvaatimuksista. Säännökset voisivat olla joko kulutustavaroita yleensä koskevia tai, kuten asianlaista yleensä olisi, tuotekohtaisia. Vähimmäisvaatimukset voisivat sisältää määräyksiä sekä itse tuotteesta että annettavasta informaatiosta. Ne voisivat koskea esimerkiksi tuotteen tiettyä ominaisuutta tai sisältää seikkaperäisemmän määrittelyn tuotteen eri ominaisuuksista ja koostumuksesta. Tästä johtuu, että vähimmäisvaatimusten valmisteluun saattaa kulua runsastikin aikaa.

Lakiehdotuksessa on myös säännökset, jotka antavat valvontaviranomaiselle oikeuden antaa kieltopäätöksiä sekä määrätä muun muassa elinkeinonharjoittajan hallussa olevan tavaran hävittämisseuraamuksista. Valvontaviranomainen voisi ehdotuksen mukaan kieltää vastaisuudessa valmistamasta, pitämästä kaupan, myymästä, muutoin luovuttamasta tavaraa elinkeinotoiminnan yhteydessä tai tuomasta maahan terveydelle tai omaisuudelle vaarallista kulutustavaraa. Kiellon määrittäminen voisi tulla kysymykseen sekä silloin kun kulutustavara ei ole tämän lain nojalla annettujen säännösten tai määräysten mukainen että myös silloin kun ei ole olemassa tämän lain nojalla annettuja tarkempia normeja. Kielto-toimenpitein olisi siten mahdollista puuttua todettuihin epäkohtiin muun muassa silloin kun ei ole mahdollista ryhtyä laajempiin ja aikaa vieviin toimialakohtaisiin tutkimuksiin esimerkiksi tuotekohtaisen asetuksen säätämiseksi. Kielto voitaisiin tilanteesta riippuen antaa joko tiettyyn elin-

keinonharjoittajaan kohdistuvana tai tavarakohtaisena. Kielto voitaisiin määrätä myös määräikaiseksi tai kieltopäätöksessä voitaisiin määrätä, että kielto kumoutuu, mikäli tavara korjataan tietyllä tavalla vaarattomaksi.

Edellä mainitut kieltoimenpiteet samoin kuin kulutustavaran hävittämissecuraamuksista määrääminen olisivat valvontaviranomaisten valtuuksien äärirajoja. Käytännössä asiasta voitaisiin neuvotella asianomaisten elinkeinonharjoittajan kanssa, jota voitaisiin esimerkiksi kehottaa korjaamaan tavara vaarattomaksi ennen sen luovuttamista edelleen tai liittämään tavarahan varoitusmerkintä taikka käyttöohje uhalla, että muutoin sen myynti kielletään.

Ehdotuksen mukaan valvontaviranomainen voisi määrätä elinkeinonharjoittajalle myös tiettyjä tiedottamisvelvoitteita. Elinkeinonharjoittaja voitaisiin velvoittaa tiedottamaan annetusta kieltopäätöksestä, tavarahan tai sen käyttämiseen liittyvästä vaarasta ja kuluttajan oikeuksista. Kuluttajan oikeuksien osalta tulee lähinnä kysymykseen tiedottaminen kuluttajansuojalain mukaisista oikeuksista niiden tullessa ajankohtaisiksi tavarahan vaarallisuuden johdosta.

Jollei kieltoimenpiteitä voitaisi pitää riittävinä vaaran torjumiseksi, elinkeinonharjoittajan hallussa oleva tavara voitaisiin määrätä hävitettäväksi tai, mikäli tätä ei katsottaisi tarkoituksenmukaiseksi, määrätä miten tavarahan suhteen muutoin on meneteltävä. Tämä elintarvikesäännösten kaltainen menettely tulisi kuitenkin kysymykseen vain poikkeuksellisissa tapauksissa. Viranomaisilla olisi tältä osin suuri vastuu, että toimenpiteet ovat oikeassa suhteessa vaaratilahan.

1.2.3. Säännösten, määräysten ja päätösten noudattamisen valvonta

Ehdotus merkitsisi lähinnä kolmenlaisia tehtäviä lain valvontaviranomaisille. Niiden tulisi ensinnäkin valvoa lain nojalla annettujen säännösten ja määräysten noudattamista. Toiseksi viranomaisten tulisi seurata markkinoille ilmestyviä tuotteita sekä tarvittaessa puuttua vaaralliseksi oletettaviin tuotteisiin, vaikkei niitä koskevia erityisiä normeja olisi annettukaan. Kolmanneksi viranomaisten tulisi valvoa lain nojalla annettujen yksittäisten päätösten kuten esimerkiksi kieltopäätösten noudattamista.

Tuoteturvallisuuslain ja sen nojalla annettujen säännösten, määräysten ja päätösten valvonnasta vastaisi elinkeinohallitus. Elinkeinohallitus myös

suunnittelisi ja ohjaisi valvontaa. Lääkintöhallituksen tehtävänä olisi toimia asiantuntijaviranomaisena terveydellisissä kysymyksissä. Lääkintöhallituksella olisi myös edustajansa asetettavassa tuoteturvallisuusasiain neuvottelukunnassa. Piirihallintoviranomaisina olisivat lääninhallitukset. Paikallisesta valvonnasta huolehtisivat kuntien terveyslautakunnat. Kulutustavaroiden maahan tuonnin valvonta kuuluisi tullilaitokselle.

Kieltopäätösten antamisen suhteen valvontaviranomaiset olisivat erilaisessa asemassa. Lääninhallitus ja terveyslautakunta voisivat antaa kiellon ainoastaan niissä tapauksissa, että kulutustavara tai siitä annetut tiedot eivät ole tuoteturvallisuuslain nojalla annettujen säännösten tai määräysten mukaisia tai että kielto nimenomaisen normin puuttuessa on annettu tavarakohtaisena ja elinkeinonharjoittaja rikkoo tällaista tavarakohtaista kieltopäätöstä. Sen sijaan elinkeinohallitus ja tulliviranomainen voisivat tarvittaessa määrätä kiellon myös ilman tuoteturvallisuuslain nojalla annettua erityistä normia, jos kulutustavaraa olisi pidettävä lain 4 §:n perusteella terveydelle tai omaisuudelle vaarallisena.

Paikalliset valvontaviranomaiset seuraisivat myös sitä, ilmestyykö markkinoille tuotteita, jotka ovat vaarallisia terveydelle tai omaisuudelle. Mikäli paikallinen valvontaviranomainen havaitsi markkinoilla tuotteen, joka ei olisi tuoteturvallisuuslain nojalla annettujen säännösten tai määräysten mukainen, se voisi itse kieltää tällaisen tuotteen vaihdannan kyseisessä kunnassa. Muussa tapauksessa havaitessaan vaarallisen tuotteen paikallinen valvontaviranomainen ilmoittaisi siitä ensisijaisesti elinkeinohallitukselle. Elinkeinohallitus, joka voisi saada tuotteen vaarallisuuden tietoonsa myös muita teitä kuten kuluttajasiameheltä, kuluttajavalituslautakunnasta, kunnallisilta kuluttajaneuvojilta tai suoraan yleisöltä, voisi, jollei elinkeinonharjoittaja vapaaehtoisesti luovu tuotteesta markkinoinnista tai ryhdy muihin elinkeinohallituksen edellyttämiin toimiin, kieltää elinkeinonharjoittajaa jatkamasta tuotteen myyntiä. Mikäli kyse olisi tällöin terveydelle vaarallisesta tuotteesta, elinkeinohallitus voisi ennen mainittuihin toimenpiteisiin ryhtymistä kääntyä asiassa asiantuntijaviranomaisena toimivan lääkitöhallituksen puoleen. Paikallisen valvontaviranomaisen tulisi ilmoittaa elinkeinohallitukselle myös itse määräämistään kiellosta, jos tavaraa voidaan olettaa olevan markkinoilla myös oman valvonta-alueen ulkopuolella.

Valvontaorganisaatio olisi pitkälti yhdenmukainen elintarvikelainsäädännön valvontaorgani-

saation kanssa. Elintarvikelainsäädännön nojalla tapahtuva valvonta kohdistuu jo nykyään useisiin käyttö- ja kulutustarvikkeisiin ja tämä valvonta on muussakin suhteessa samantapaista kuin tuoteturvallisuuslain nojalla tapahtuva valvonta tulisi olemaan. Lisäksi on yhteiskunnan kannalta taloudellisesti järkevää käyttää hyväksi olemassa olevia organisaatioita.

2. Nykyinen tilanne ja asian valmistelu

2.1. Nykyinen tilanne

2.1.1. Lainsäädäntö

Keskeisimmät säännökset kulutustavaroiden turvallisuudesta sisältyvät *elintarvikelainsäädäntöön*. Elintarvikelainsäädännön (elintarvikelaki; 526/41 sekä elintarvikeasetus) tarkoituksena on suojata yleistä terveyttä sekä turvata kuluttajia ala-arvoisten elintarvikkeiden myynniltä ja siitä aiheutuvilta taloudellisilta tappioilta. Elintarvikelainsäädännön säännökset koskevat myös eräitä yleisiä käyttö- ja kulutustarvikkeita sekä nautintoaineita.

Elintarvikeasetuksen mukaisiin käyttö- ja kulutustarvikkeisiin kuuluvat esimerkiksi vaatetustarvikkeet, huonekalut samoin kuin sisustukseen käytettävät kankaat ja vuodevaatteet, joten niiden valmistuksessa ja myynnissä on noudatettava elintarvikelainsäädäntöä. Nämä tuotteet tulee sen vuoksi valmistaa siten, ettei niiden tavanomaisen käyttö saata aiheuttaa sairauden tai myrkytyksen vaaraa. Elintarvikelakia ja -asetusta voidaan soveltaa esimerkiksi silloin, kun tekstiilituotteen valmistuksessa, käsittelyssä tai viimeistelyssä on käytetty aineita, jotka saattavat olla terveydelle haitallisia.

Elintarvikelainsäädännön vaatimukset koskevat myös kaikkia sellaisia yleisiä käyttö- ja kulutustarvikkeita, jotka tarkoitukseensa käytettyinä joutuvat kosketukseen elintarvikkeiden kanssa, samoin kuin tetteja ja puruleluja (asetus elintarvikkeen kanssa kosketukseen joutuvista yleisistä käyttö- ja kulutustarvikkeista; 364/85).

Terveydelle vahingolliseksi katsotaan elintarvikeasetuksen 20 §:n mukaan yleinen käyttö- ja kulutustarvike, jos se tavanomukaiseen tarkoitukseensa käytettynä saattaa aiheuttaa myrkytyksen tai muuta sairautta.

Elintarvikeasetuksen 3 luku sisältää säännöksiä

yleisten käyttö- ja kulutustarvikkeiden valmistuksesta ja myynnistä.

Elintarvikelainsäädännön lisäksi useat *muut lait ja asetukset* sisältävät säännöksiä tuoteturvallisuudesta. Esimerkkeinä voidaan mainita muun muassa terveydenhoitolaki (469/65) ja -asetus (55/67), rakennuslaki (370/58) ja -asetus (266/59), standardisointilainsäädäntö, sähkölaitteiden tarkastus- ja koestustoimintaa koskeva lainsäädäntö, laki liikennetarvikkeiden kaupasta, asennuksesta ja korjauksesta (570/78), laki siementavarain kaupasta (669/75), apteekkitavaramalainsäädäntö, tupakkalainsäädäntö, räjähdysvaarallisia aineita koskeva lainsäädäntö, paineastialainsäädäntö, torjunta-ainelainsäädäntö ja myrkkylainsäädäntö.

Tuotteet saattavat aiheuttaa vaaraa paitsi ihmiselle myös *ympäristölle*. Suomessa on lainsäädäntöä, jolla pyritään suojaamaan sekä ihmisten terveyttä että myöskin ympäristöä, esimerkiksi myrkkylainsäädäntö, torjunta-ainelainsäädäntö, terveydenhoitolaki ja ilmansuojelulaki (67/82).

Jätehuoltolain (673/78) säännösten nojalla voidaan puuttua ympäristöhaittoja aiheuttavien tuotteiden valmistukseen ja kaupanpitoon. Lain 22 §:ssä säädetään, että jos tuotteen valmistuksen yhteydessä taikka sen käytön tai hävityksen seurauksena syntyy jätettä, jota ei voida tehdä vaarattomaksi ja joka sen vuoksi saattaa aiheuttaa ympäristössä erityistä pilaantumista, valtioneuvosto voi rajoittaa tuotteen valmistusta, maahan-tuontia tai käyttöä taikka kieltää ne. Edelleen lain 34 §:ssä säädetään, että jos kulutushyödykkeen pakkaukseksi tarkoitetun vähittäismyyntipäällyksen on todettu aiheuttavan tai sen muissa maissa saatujen kokemusten perusteella voidaan odottaa aiheuttavan merkityksellisiä lisäkustannuksia tai huomattavia vaikeuksia jätehuollolle tai ympäristön erityistä roskaamista, valtioneuvosto voi rajoittaa myyntipäällyksen käyttöä tai kieltää sen taikka määrätä sille erityisen palautusmaksun. Jätehuoltolain puheenaolevilla säännöksillä voidaan siis estää ympäristöhaittoja aiheuttavien tuotteiden valmistus, maahan-tuonti, käyttö ja kaupanpito.

Työsuojelulainsäädännöllä ja tuoteturvallisuuslainsäädännöllä voidaan katsoa olevan pitkälle yhtenevät tarkoitusperät. Useista mekaanisista tavaroista on olemassa työturvallisuusmääräyksiä. Soveltamisalan ulkopuolelle jäävät kuitenkin muun muassa ajoneuvot, tekstiili-, farmasia- ja kosmetiikkatuotteet. Työturvallisuusmääräyksiä laadittaessa ei erotella sitä, mitkä tavarat menevät ammattikäyttöön ja mitkä yksityiskäyttöön.

Vaikka työturvallisuusmääräysten vaikutukset käytännössä ulottuvatkin myös moniin kulutustavariin, eivät työturvallisuusmääräykset koske pelkästään yksityiseen kulutukseen meneviä kulutustavaroita.

Työturvallisuuslain (299/58) tai sen nojalla annettujen säännösten ja määräysten vastaisen menettelyn johdosta käytettävissä olevista mahdollisista pakkokeinoista mainittakoon ohjeiden antaminen, velvoittaminen tarpeellisiin toimenpiteisiin, sakon uhka, tarvittavan parannuksen teettäminen toisen kustannuksella, työn tai laitteen käyttämisen keskeyttäminen sekä laitteen tai työmenetelmän käytön kieltäminen määräajaksi tai kokonaan.

Työturvallisuuslain 40 a §:n mukaan terveydelle vaarallisen aineen valmistajan, maahantuojan tai myyjän taikka henkilön, joka luovuttaa sellaisen aineen toisen käyttöön, on tarvittaessa huolehdittava siitä, että ainetta seuraavat turvallisuuden kannalta tarpeelliset tiedot aineen koostumuksesta sekä asianmukaiset käyttö- ja turvallisuusohjeet. Lisäksi pakkaukseen on tarvittaessa merkittävä varoitusmerkinnät.

Kuluttajansuojalainsäädännössä on useita säännöksiä, jotka välillisesti edistävät tuoteturvallisuutta. Kuluttajansuojalain 2 luvun 1 §:n 2 momentin mukaan markkinointia, joka ei sisällä kuluttajien terveyden tai taloudellisen turvallisuuden kannalta tarpeellisia tietoja, on aina pidettävä sopimattomana ja se voidaan markkinatuomioistuimen päätöksellä kieltää. Kuluttajansuojalain nojalla ei voida kuitenkaan kieltää puutteellisesti markkinoitujen tuotteiden valmistusta, maahantuontia eikä vaihdantaa sinänsä.

Kuluttajansuojalain 2 luvun 6 §:n mukaan voidaan asetuksella antaa tarkempia säännöksiä muun muassa tuotemerkintöjen ja käyttöohjeiden liittämistä kulutushyödykkeeseen sekä muiden kulutushyödykkeen laatua, ominaisuuksia ja käyttöä koskevien tietojen antamisesta markkinoinnissa.

Kuluttajansuojalain 5 lukuun sisältyy säännöksiä vastuusta kulutustavaran kaupassa. Jos tavara aiheuttaa terveysvaaraa tai vaaraa muulle omaisuudelle, se on yleensä myös virheellinen kuluttajansuojalain 5 luvun tarkoittamassa mielessä. Tällöin on luonnollisestikin otettava huomioon, mitä osapuolet ovat kaupan kohteesta sopineet tai tarkoittaneet ja mitä muita tietoja heillä voidaan olettaa myytävästä tavarasta olleen. Jos tavara voidaan katsoa virheelliseksi kuluttajansuojalain tarkoittamassa mielessä, kuluttajalla on tällöin käytettävissään kuluttajansuojalain 5 lu-

vun mukaiset oikeudet. Huomattava on, että vaikka samaa tavaraa olisi myyty useammallekin kuluttajalle, on jokaisen aina erikseen vaadittava hyvitystä.

Tuoteturvallisuuden kannalta merkittävä on kuluttajansuojalain 5 luvun 4 §, jossa säädetään, että jos tavara ei ole terveyden suojelemiseksi annettujen säännösten tai määräysten mukainen taikka se on niin puutteellinen tai muuten laadultaan sellainen, ettei sitä voida käyttää tarkoitettulla tavalla vaarantamatta ostajan tai muun henkilön terveyttä, ostajalla on oikeus purkaa kauppa sen estämättä, mitä 2 §:ssä on purkuoikeuden käyttämisestä säädetty. Jos tavara ei täyttäisi esimerkiksi ehdotetun tuoteturvallisuuslain 24 §:n 2 momentin nojalla annetun tuotekohtaisen asetuksen vaatimuksia, jotka tähtäävät kuluttajan terveyden suojelemiseen, tulisi kuluttajansuojalain 5 luvun 4 § sovellettavaksi. Näin lienee säännönmukaisesti asian laita myös siinä tapauksessa, että tavarat valmistus, maahantuonti ja vaihdanta terveydellisten seikkojen nojalla valvontaviranomaisen päätöksellä kielletään. Sen sijaan säännöstä ei voida soveltaa niissä tapauksissa, joissa tavara aiheuttaa tai voi aiheuttaa kuluttajan muulle omaisuudelle vahinkoa. Tällaisissa tapauksissa tavara kuitenkin on virhearviointia koskevien yleisten periaatteiden nojalla useimmiten katsottava virheelliseksi.

Kuluttajansuojalain 2 luvun 2 §:n mukaan markkinoinnissa ei saa antaa totuudenvastaisia tai harhaanjohtavia tietoja. Elintarvikeasetuksen 21 §:ssä on niin ikään säännös, jonka mukaan ostajia ei yleisiä käyttö- ja kulutustarvikkeita myytessä saa johtaa harhaan. Säännös on lisäksi yksityiskohtaisempi kuin mainittu kuluttajansuojalain säännös. Mainittua kuluttajansuojalain 2 luvun 2 §:n säännöstä sovellettaisiin kaikkien kulutustavaroiden osalta eikä tuoteturvallisuuslakiehdotukseen siten sisälly harhaanjohtamiskieltoa koskevaa säännöstä.

Suomessa ei toistaiseksi ole erikseen säädetty maahantuojan tai valmistajan velvollisuudesta korvata tuotteen aiheuttamia vahinkoja. Tämän vuoksi vastuuta tuotteen aiheuttamista vahingoista joudutaan nykyisin arvioimaan joko sopimus-oikeudellista vastuuta tai rikkomusvastuuta koskevien säännösten perusteella.

Myyjän vastuun tuotteen aiheuttamista henkilö- ja esinevahingoista on yleensä katsottu edellyttävän hänen tuottamuksellista menettelyään. Valmistajan tuotevahinkovastuun on niin ikään katsottu edellyttävän tuottamusta muodossa tai toisessa. Vastuu on luonteeltaan rikkomusvastuu-

ta ja perustuu lähtökohtaisesti vahingonkorvauslain (412/74) säännöksiin. Lain 2 luvun 1 §:n säännöksen mukaan se, joka tahallisesti tai tuottamuksesta aiheuttaa toiselle vahingon, on velvollinen korvaamaan sen. Tahallisuuteen tai tuottamukseen perustuva vastuu ei edellytä, että valmistaja olisi sopimussuhteessa kuluttajaan. Valmistaja voi kuitenkin joutua myös laajemmin korvausvelvolliseksi, jos hän on antanut vahinkotilanteen kattavan takuun.

2.1.2. Käytäntö

2.1.2.1. Tietoja tuotteiden aiheuttamista vahingoista

Useiden erillisselvitysten perusteella voidaan arvioida, että runsaat 13 % väestöstä joutuu vuosittain turvautumaan lääkärinhoitoon tapaturmien tuottamien vammojen vuoksi. Tapaturmia, joiden vuoksi joudutaan turvautumaan lääkärinhoitoon, sattuu vuosittain noin 650 000—700 000. Arvion mukaan näistä 30 % on työtapaturmia ja 10 % liikenne- ja muita tapaturmia. Loput eli noin 60 % tapaturmista sattuu eri toimintojen yhteydessä kotona ja vapaa-aikana.

Tiedot kulutustavaroiden osuudesta erilaisissa onnettomuuksissa kotona ja vapaa-aikana ovat monessa suhteessa vielä puutteellisia. Suoritetuista tutkimuksista ja käytännön kokemuksista on saatu tietty kuva joistakin tuotteista ja toiminoista, joiden yhteydessä tapahtuu usein onnettomuuksia. Kuitenkaan ei ole olemassa kokonaiskuvaa siitä, mitkä tuotteet eniten aiheuttavat onnettomuuksia ja millaisia vahinkoja tuotteet useimmiten aiheuttavat. Tuoteturvallisuustyöhön olennaisesti liittyvä koti- ja vapaa-ajan tapaturmien rekisteröintijärjestelmän kehittäminen onkin ollut esillä niin kansallisessa kuin kansainvälisessä kuluttajapoliittisessa yhteistyössä.

Seuraavassa esitetään havaintoja, jotka perustuvat vahinko- ja onnettomuustilanteita koskeviin selvityksiin ja tutkimuksiin.

Pohjoismaisen ministerineuvoston kuluttajavirkamieskomitean alainen tuoteturvallisuusasioita käsittelevä työryhmä on toteuttanut useita tuoteturvallisuuteen liittyviä projekteja. Vuonna 1975 aloitettiin projekti "Onnettomuuksien raportointi kotona ja sen läheisyydessä tapahtuvien onnettomuuksien osalta". Tutkimuksen avulla on ollut tarkoitus saada tilastotietoja onnettomuuksista ja kehittää raportointijärjestelmä, jonka avulla voidaan saada tietoja kotona ja kodin läheisyy-

dessä tapahtuvista onnettomuuksista. Tutkimuksen avulla haluttiin myös saada tietoja siitä, kuinka paljon kustannuksia aiheutuisi tällaisen raportointijärjestelmän luomisesta. Tutkimuksen tarkoituksena ei ole ollut saada edustavaa onnettomuustilastoa koko pohjoismaiden osalta, vaan ainoastaan tilastotietoja, joita kuluttajaviranomaiset voisivat käyttää tuoteturvallisuustyönsä taustatietoina. Tutkimus suoritettiin yhtäaikaaisesti kaikissa pohjoismaissa vuoden 1977 aikana. Loppuraportti projektista valmistui vuonna 1978. Suomen osaprojektista saatujen tietojen mukaan silloin kun onnettomuuden yhteydessä esiintyi tuote, tavallisimmin esiintyvät tuotteet olivat: vaatteet ja kengät (14,8 %), rakennuksen osat, esimerkiksi portaat (12,7 %) sekä leikkikalut ja urheiluvälineet (10,9 %).

Myös työsuojeluviranomaisilta on saatu eräitä viitteitä kodin koneiden sekä ammattikäytön ohella myös kodeissa käytettävien laitteiden turvallisuudesta. Tietoja ei voida kuitenkaan suoraan soveltaa kotitalouksiin. Analogiapäätelmät voivat kuitenkin antaa vihjeitä myös kotitalouksia ajatellen.

Tuotevastuukomitean mietintöön (komiteamietintö 1978:19) sisältyy liitteenä laaja kuvaus kotimaassa ja ulkomailla suoritetuista tuotevahinkotutkimuksista.

Suomessa perustettiin Tapaturmien rekisteröinti (TAPREK)-projekti vuonna 1981. Sen tarkoituksena oli kehittää tapaturmien tiedonhankintamenetelmiä niin, että ne nykyistä paremmin palvelevat tapaturmien ja varsinkin koti- ja muiden vapaa-ajan tapaturmien torjuntaa ja niihin liittyvää tutkimusta. Kehittämistyössä pyrittiin ottamaan huomioon myös tuoteturvallisuustyön tarpeet. Tapaturmien rekisteröintiprojektin loppuraportti valmistui vuonna 1984.

Viimeisin Suomessa tehty kulutustavaroita käsittelevä tutkimus on Valtion teknillisen tutkimuskeskuksen suorittama tuotevahinkotutkimus, jossa aikavälillä 1.3.1982—28.2.1983 kerättiin tietoja Tampereen keskussairaalapiirin hoitolaitoksissa runsaasta 20 000 tapaturmasta. Näistä noin puolet tulkittiin tuotevahingoiksi, jotka oli aiheuttanut joko suoraan tai välillisesti tuotteen käyttöön, toimintaan tai ominaisuuksiin sisältyvä vaaratekijä. Tuotteella tarkoitettiin tutkimuksessa konetta, laitetta, esinettä, ainetta tai rakennetta, jonka valmistaja on tarkoittanut käytettäväksi tai jota käytetään olennaisessa määrin yksityiseen kulutukseen.

Kymmenen suurimman tuoteryhmän osuus kaikista rekisteröidyistä vahingoista oli 90,5 %.

Kodin työkalut, harrastus- ja leikkivälineet, kulukvälineet, rakennuksen osat ja taloustavarat olivat vahinkotiheyden kannalta tärkeimmät tuoteriikmit. Niiden osuus koko aineistosta oli kaksi kolmasosaa (67,9 %). Suurin osa rekisteröidyistä tuotevahingoista sattui tuotteen normaalin käytön yhteydessä eli tuotetta käytettiin sen varsinaiseen käyttötarkoitukseen — 7 211 tapausta. Tällöin vahinko aiheutui esimerkiksi joko käyttäjän huolimattomuudesta, tuotteen vikaantumisesta tai rikkoutumisesta normaalissa käyttötilanteesta.

Huolimattomuus oli tutkimuksen mukaan tärkein tekijä vahingoissa — 38,8 % tapauksista aiheutui osittain käyttäjän huolimattomuudesta. Osaamattomuus oli osatekijänä 14,5 %:ssa ja tietämättömyys 14,3 %:ssa tapauksia. Näiden tekijöiden yhteinen osuus vahingoissa oli 67,6 % eli noin kaksi kolmasosaa vahinkotapauksista aiheutui välillisesti käyttäjän puutteellisesta tuotteiden ominaisuuksien tuntemisesta (käyttöohjeiden tai varoituserkintöjen puutteista).

Tuotteen puutteellisen turvallisuuden aiheuttamien vahinkojen osuudeksi arvioitiin tulosten pohjalta 30—40 % koko aineistosta. Tuoteryhmätasolla tässä oli suuria eroja. Tällöin vahinko oli aiheutunut ensisijaisesti tuotteen ominaisuuksiin sisältyvästä vaarasta.

Tuotevahingoista aiheutuneet omaisuusvahingot eriteltiin tutkimuksessa tuotteelle itselleen aiheutuneisiin vahinkoihin sekä muihin esinevahinkoihin. Omaisuusvahinkojen osuus rekisteröidyissä tapauksissa (17,4 %) ei tutkimuksen mukaan antanut aivan todellista kuvaa tilanteesta, koska pieniä omaisuusvahinkoja ei todennäköisesti aina ilmoitettu.

Suomen tietojen osittaista puutteellisuutta helpottaa myös se, että soveltuvien osien voimike tukeutua monissa maissa suoritettuihin kulutus-tavaroiden vaarallisuutta koskeviin tutkimuksiin, koska tuotteet ja niiden käyttäjät eivät Euroopassa ja etenkin pohjoismaissa kovin paljon poik-keaa toisistaan.

2.1.2.2. Vapaaehtoiset järjestelyt

Tavaraselosteet ovat standardoitua informaatiota. Tavaraselosteet tehdään ennalta laadittujen tavaraselostekaavojen mukaan. Tavaraselostekaavoissa ilmoitetaan, mitä tietoja asianomaisen tavararyhmän tavaraselosteesta on annettava ja mitä sen lisäksi mahdollisesti saa vapaaehtoisesti ilmoittaa. Kaavassa ilmoitetaan edelleen, mitä

tutkimusmenetelmiä on käytettävä, jotta tiedot voidaan antaa, sekä annetaan arvosteluasteikko ja käytettävät sanonnat silloin, kun tuotteista halutaan antaa arvosteluja. Mikäli valvonta osoittaa ristiriitaisuutta selosteen ja tuotteen välillä, luvanhaltijalle voidaan huomauttaa asiasta sekä saatetaan suorittaa lisätarkkailua. Ellei virheellisyys huomautuksista huolimatta korjata tai luvanhaltijan havaitaan syyllistyneen vilppiin, voidaan oikeus tavaraselosteen käyttämiseen peruuttaa. Tavaraselostetoimintaa hoitaa nykyisin Suomen Standardisoimisliitto.

Standardointitoiminnan eräinä päämäärinä ovat turvallisuuden ja terveellisuuden lisääminen ja kuluttajansuojelu. Kuluttajansuojelun osalta voidaan todeta muun muassa, että standardointijärjestelmän oleellisena osana on pidettävä siihen liittyvää laadunvarmistusta. Ilmoitus standardin mukaisista ominaisuuksista on kuluttajalle jo sinänsä hyödyllistä informaatiota. Mitä suuremmassa määrin kuluttaja lisäksi voi luottaa siihen, ettei tuote ominaisuuksiltaan poikkea standardissa määritellyistä ominaisuuksista, sitä suuremman hyödyn kuluttaja standardoinnista saa.

Standardoinnin päätarkoituksena on kuitenkin tuotannon ja rakenteiden yhtenäistäminen ja yksinkertaistaminen. Turvallisuusohjeiden laatiminen ja tuotteiden laadunvalvonnan tehostaminen kuluttajien suojaamiseksi terveydellisiltä ja taloudellisilta vahingoilta on mahdollista nykyisenkin standardisoimislain (197/42) nojalla edellyttäen, että on käytettävissä sopivia standardeja, joihin lainsäädännössä voidaan viitata. Tällä hetkellä on ongelmana se, ettei kulutustavaroita varten ole kehitetty riittävästi standardeja. Erityisen selvänä ilmenee epäkohta juuri erityyppisten turvallisuus- ja suojastandardien puutteena.

SFS-standardit ovat yleensä vapaaehtoisesti noudatettavia standardeja, jotka kuitenkin saattavat tulla pakottaviksi, jos annettavissa säännöksissä tai määräyksissä viitataan niihin.

Sääntöjensä mukaan Suomen Standardisoimisliitto toimii kansallista standardointityötä tekevien yhteisöjen keskusjärjestönä, vahvistaa ja julkaisee niin sanotut SFS-standardit, suorittaa itse yleisluonteisia standardointitehtäviä, muttei ole varsinainen standardien laatija, edustaa Suomea alan kansainvälisessä yhteistyössä sekä välittää kansainvälisiä ja ulkomaisia kansallisia standardeja. SFS-standardiehdotuksen valmistelun ja varsinaisen laadintatyön suorittavat eri alojen toimialayhteisöt yhteistyössä Suomen Standardisoimisliiton kanssa.

2.1.3. *Ulkomainen lainsäädäntö ja kansainvälinen yhteistyö*

2.1.3.1. Ruotsi

Ruotsin vuoden 1976 heinäkuun alussa voimaantulleen markkinointilain (marknadsföringslag 1975:1418) 4 §:n mukaan voidaan kieltää terveydellisiä tai taloudellisia vaaroja aiheuttavien tavaroiden myynti. Sama koskee myös tavaroita, jotka ovat ilmeisen kelvottomia pääasialliseen käyttötarkoitukseensa.

Markkinointilain 4 § koskee vain tavaroita, joita elinkeinonharjoittaja myy tai vuokraa suoraan kuluttajan yksityiskäyttöön. Pykälä ei siis koske myyntiä muille kuin yksityisille kuluttajille eikä koske myöskään palveluksia.

Mikäli tavarain myynnin tai vuokrauksen seurauksena syntyy edellä mainittuja vahinkoja, voi markkinatuomioistuimella kieltää sellaisen tavarain myynnin ja vuokraamisen.

Ruotsin markkinointilain 4 §:n 3 momentin mukaan ei pykälän mukaista kielto määräystä saa antaa, jos erityislainsäädännössä on tavaraa koskevia erityisiä säännöksiä, joilla on sama tarkoitus kuin mihin kiellolla pyritäisiin.

Ruotsin hallitus on keväällä 1985 antanut esityksen (Regeringens proposition 1984/1985:213) markkinointilain 4 §:n muuttamisesta muun muassa siten, että markkinatuomioistuimella voisi kieltää myös tavarain valmistajaa, maahantuojaa ja tukkumyyjää jatkamasta vaarallisen tavarain luovuttamista toiselle elinkeinonharjoittajalle. Myös vastiketta vastaan suoritettuja palveluksia tulisivat muutosesityksen mukaan säännöksen soveltamisalan piiriin.

Ruotsin kuluttajavirasto (konsumentverket) on 1 päivästä heinäkuuta 1976 ryhtynyt valmistelemaan vähimmäisvaatimuksia vastaavia suuntaviivoja (riktlinjer) eri tuoterhyhmille. Suuntaviivat laaditaan yhteistyössä kyseisen tuotealan edustajien kanssa. Suuntaviivat voivat sisältää kannanottoja sekä tuoteturvallisuudesta että annettavasta informaatiosta. Jos kuluttajaviraston antamia suuntaviivoja ei noudateta, kuluttajavirasto voi viedä asian markkinatuomioistuimeen. Soveltaessaan markkinointilain 4 §:n yleislauseketta markkinatuomioistuimella pitää lähtökohtana annettuja suuntaviivoja, mutta ne eivät sido tuomioistuinta, jolla on asiassa lopullinen ja itsenäinen päätöksentekooikeus.

Terveydelle ja ympäristölle vaarallisista tuotteista on voimassa erityinen laki (Lag om hälsooch miljöfarliga varor, 1973:329). Lakia sovelle-

taan aineisiin ja valmisteisiin, jotka kemiallisten tai fysikaaliskemiallisten ominaisuuksiensa tai käsittelyn johdosta voivat aiheuttaa vahinkoja ihmiselle tai ympäristölle. Laki on puitelaki, joka sisältää säännöksiä terveydelle ja ympäristölle vaarallisten tuotteiden valmistuksesta, myynnistä ja käsittelystä sekä maahantuonnista. Laki on korvannut muun muassa myrkkymääräyksen ja torjunta-aineasetuksen.

2.1.3.2. Norja

Norjan vuoden 1977 alussa voimaan tulleen tuotevalvontalain (Lov om produktkontroll) tarkoituksena on sen 1 §:n mukaan torjua tuotteiden terveydelle ja ympäristölle aiheuttamia vahinkoja ja haittoja. Myös energiankulutus voitaisiin kyseisen lain perusteella ottaa huomioon arvioitaessa tuotteen vahinkovaikutuksia. Ympäristölle aiheutettavista vahingoista laki mainitsee erikseen esimerkkeinä saastumisen, jätteet, melun ja vastaavat. Lakiehdotuksen perusteluissa todetaan, että usein ei voida vetää mitään selvää rajaa terveydelle ja ympäristölle aiheutuvien vahinkojen välille, koska saaste, jätteet ja melu voivat monessa tapauksessa aiheuttaa vahinkoa sekä terveydelle että ympäristölle. Lakia sovelletaan yleisesti kaikkiin tuotteisiin, jotka aiheuttavat edellä mainittuja vahinkoja olipa sitten kyse maassa valmistetusta, maahan tuodusta, maasta vietävästä, myytävästä tai muuten käsiteltävästä tuotteesta. Tietyt tuote voidaan kuitenkin poikkeuksellisesti erottaa kokonaan tai osittain lain soveltamisalan piiristä. Laki antaa viranomaisille mahdollisuuden muun muassa väliaikaisesti tai lopullisesti kieltää tuotteen valmistuksen, maahantuonnin ja myynnin. Lakia on sovellettu kulutustavaroihin varsin vahvaisessa määrin.

2.1.3.3. Tanska

Tanskassa on voimassa laki kemiallisista aineista ja tuotteista (Lov om kemiske stoffer og produkter/23.3.1979). Lain tarkoituksena on suojella ihmisen terveyttä ja ympäristöä.

Viranomaisilla on oikeus kieltää tai rajoittaa kemiallisten aineiden ja tuotteiden valmistusta, myyntiä ja käyttöä. Yleistä kulutustavaroita koskevaa tuoteturvallisuussäännöstöä Tanskassa ei ole. Siellä valmistui vuonna 1981 tuoteturvallisuustyöryhmän muistio (NR. 923).

2.1.3.4. Saksan liittotasavalta

Saksan liittotasavallassa on voimassa elintarvike- ja kulutustavaralaki (Lebensmittel- und Bedarfsgegenständengesetz/15.8.1974). Se koskee elintarvikkeiden ohella kulutustavaroita, jotka voivat olla terveydelle vahingollisia. Lain nojalla voidaan kieltää valmistamasta ja myymästä terveydelle vaarallisia kulutustavaroita, mikäli terveydelle aiheutuva vaarallisuus johtuu tuotteen ainesosista tai epäpuhtaudesta ja se voi vaikuttaa tuotteen tavanomaisessa käytössä. Tämän lain nojalla ei kuitenkaan voida puuttua kulutustavaroitten mekaanisten ominaisuuksien aiheuttamiin vaaroihin. Laki teknisistä työvälineistä (Gesetz über technische Arbeitsmittel/24.6.1968) koskee kaikenlaisia teknisiä välineitä työssä ja vapaa-aikana. Lain voimaantulon jälkeen on kielletty yhteensä noin 1 500 konetyyppiä. Lisäksi Saksan liittotasavallassa tuli 1 päivänä tammikuuta 1982 voimaan kemikaalilaki (Gesetz zum Schutz vor gefährlichen Stoffen). Lain tarkoituksena on vähentää vaarallisten aineiden vaikutusta ihmisiin ja luontoon.

2.1.3.5. Yhdysvallat

Vuonna 1972 tuli Yhdysvalloissa voimaan kulutustavaroiden turvallisuutta koskeva laki (Consumer Product Safety Act), jonka tarkoituksena on suojata kuluttajia käyttö- ja kulutustavariin liittyviltä terveydellisiltä vaaratekijöiltä, auttaa kuluttajaa arvioimaan näiden tuotteiden turvallisuutta, kehittää yhdenmukaiset standardit käyttö- ja kulutustarvikkeille sekä eliminoida valtiollisten ja paikallisten säädösten ristiriidat. Laila pyritään lisäksi edistämään tutkimus- ja tarkastustoimintaa tuotteisiin liittyvien kuolemantapausten, sairastumisten sekä loukkaantumisten syiden selville saamiseksi sekä poistamiseksi.

Edellä mainittujen päämäärien saavuttamiseksi on perustettu itsenäinen valvontaelin, Consumer Product Safety Commission. Komission ensisijaisena tehtävänä on tuntuvasti alentaa käyttö- ja kulutustarvikkeiden aiheuttamien vammojen lukumäärää. Komissio vastaa kaikkien kulutustavaroitten turvallisuudesta lukuunottamatta muutamia harvoja tuoteryhmiä kuten elintarvikkeet, lääkkeet, kosmeettiset aineet ja moottoriajoneuvot.

Edellä mainitun tuoteturvallisuuslain lisäksi komission toiminta nojautuu muutamiin erityislakeihin. Esimerkkeinä mainittakoon vaarallisia

aineita, palavia kankaita ja jäädytyskalusteita koskevat lait.

Komissiolle on annettu laajat valtuudet vahvistaa turvallisuusstandardeja yli 10 000:lle käyttö- ja kulutustarvikkeelle. Komission tehtäviin kuuluu myös rekisteröidä kaikki Yhdysvalloissa tapahtuneet käyttö- ja kulutustarvikkeiden aiheuttamat vammautumiset. Komissio voi myös suorittaa tutkimuksia, koestaa tuotteita sekä palkata ulkopuolista tutkijakuntaa tuotteiden turvallisuuden parantamiseksi.

Komissio voi antaa lainvoimaisia turvallisuusmääräyksiä Yhdysvalloissa myytävistä, joko siellä valmistetuista tai maahantuoduista käyttö- ja kulutustavaroista. Rikkomustapauksissa sillä on oikeus vaatia tuomioistuimen välityksellä sakko-rangaistuksia. Komissio voi myös vaatia tuotteiden poistamista markkinoilta, niiden korvaamista toisella tai rahallista korvausta kuluttajalle, milloin tuote on todettu vaaralliseksi.

Lain mukaan täytyy tuottajien, maahantuojien sekä tukku- ja vähittäiskauppojen välittömästi ilmoittaa komissiolle kaikki tuotteet, jotka ovat ristiriidassa voimassa olevien säännösten kanssa tai voivat aiheuttaa merkittävän terveydellisen vaaran.

Lisäksi Yhdysvalloissa on tietorekisteri, joka sisältää tietoja tuotteiden aiheuttamista vahingoista.

2.1.3.6. Kansainvälinen yhteistyö

Taloudellisen yhteistyön ja kehityksen järjestön (OECD) puitteissa on käytössä tuoteturvallisuuteen liittyvä tietojenvaihtojärjestelmä. Järjestelmän kautta saadaan tietoja jäsenmaissa tapahtuneesta kehityksestä tuoteturvallisuuden alalla sekä tiedot vaarallisista tuotteista, joita on esiintynyt jäsenmaissa. OECD:n kuluttajapolitiikan komitea on myös suositellut jäsenmailleen tuotevahinkojen raportointijärjestelmän perustamista.

Pohjoismaiden ministerineuvoston kuluttajavirkamieskomitean toimesta toteutettiin vuosina 1977 ja 1978 yhteispohjoismainen tiedonkeruumenetelmää koskeva kokeilu, jossa koottiin tietoja sellaisista tuotteiden aiheuttamista tapaturmista, joiden vuoksi henkilö oli joutunut sairaalaan. Tämä kokeilu johti myöhemmin ministerineuvoston esitykseen tapaturmien ehkäisyä tukevien rekisteröintijärjestelmien kehittämiseksi niin kansallisesti kuin yhteispohjoismaisesti siten, että voitaisiin toteuttaa mahdollisimman hyvä vertailukelpoisuus. Pohjoismainen lääkintötilastokomi-

tea (NOMESKO) sai vuonna 1984 valmiiksi ehdotuksensa yhteispohjoismaiseksi onnettomuuksien luokitusjärjestelmäksi.

Pohjoismaiden kuluttajavirkamieskomitean alainen tuoteturvallisuusasioita käsittelevä työryhmä on teettännyt monia tuoteturvallisuuteen liittyviä tutkimuksia. Tällaisia ovat tutkimus leikkikaluihin ja leikkipaikkoihin liittyvistä onnettomuuksista, kaatumis- ja liukastumisonnettomuuksia käsittelevä tutkimus samoin kuin tutkimukset tekstiilien palovahingoista ja polkupyöräonnettomuuksista. Myös muun muassa riskinarvioinnin kriteereistä, taloustikkaista, tiettyjen kestokulutustavaroiden korjausmenettelyistä ja eräistä kotitalouspääomatavaroista kuten liesistä ja rumpukuivaajista on toteutettu erilliset projektit. Viimeisimpinä projektien aiheina ovat olleet tapaturmien rekisteröinti Pohjoismaissa, tapaturmien raportointi ja leikkikalujen testaus.

Kuluttajavirkamieskomitean tuoteturvallisuus-työryhmän aloitteesta on myös perustettu yhteispohjoismainen tuoteturvallisuutta koskeva tietojenvaihtojärjestelmä. Tietojenvaihtojärjestelmä käynnistyi vuonna 1979. Se koskee paitsi kulutustavariin liittyviä vaaroja ja vaarallisia kulutustavaroita myös muita kuluttajavarianomaisten ja muiden viranomaisten toimenpiteitä, jotka liittyvät tuoteturvallisuuteen, esimerkiksi onnettomuustilastotiedot, viranomaisten suorittamat vertailtavat tutkimukset, tuoteturvallisuuteen liittyvät määräykset ja lainsäädäntö.

Euroopan talousyhteisön (EEC) kuluttajapolitiisen toimintaohjelman mukaan tavaroiden ja palvelusten, jotka tulevat kuluttajan käytettäväksi, pitää olla sellaisia, että ne normaalissa tai ennalta arvattavissa olevassa käytössä eivät aiheuta vaaraa kuluttajien terveydelle tai turvallisuudelle. Ne tulee poistaa markkinoilta nopeilla ja yksinkertaisilla menettelytavoilla, mikäli ne sisältävät sellaisia vaaroja. Järjestön vuonna 1985 kuluttajansuojelun alueelle laatimissa uusissa tavoitteissa mainitaan muun muassa tuoteturvallisuuden parantaminen. Järjestö on koonnut luettelon tavoitteiden saavuttamiseksi tarvittavista toimenpiteistä aikataulutavoitteineen. EEC:n piirissä on käsitelty myös tietojenvaihtojärjestelmän luomista vaarallisista kulutustavaroista.

Myös kuluttajien kansainvälisen yhteenliittymän, International Organization of Consumers Unionin (IOCU) puitteissa toimii 50 eri maasta tietoa antava kirjeenvaihtojärjestelmä, joka välittää muun muassa tietoa vaarallisista tarvikkeista.

2.2. Asian valmistelu

Kauppa- ja teollisuusministeriön työryhmä esitti maaliskuussa 1978 jättämässään mietinnössä (komiteanmietintö 1978:14) tuoteturvallisuuslain säätämistä. Mietintöön liittyi ehdotus hallituksen esitykseksi tuoteturvallisuuslaiksi. Osittain mietinnöstä annettujen keskenään ristiriitaisten lausuntojen ja osittain säännösten teknisen tarkistustarpeen johdosta tuoteturvallisuustyöryhmän ehdotus ei johtanut lainsäädäntötoimiin.

Kauppa- ja teollisuusministeriö asetti kesäkuussa 1980 virkamiestyöryhmän, jonka tehtävänä oli tuoteturvallisuustyöryhmän mietinnön, siitä saatujen lausuntojen ja muun aineiston ja selvitysten pohjalta selvittää, onko olemassa tarvetta ja mahdollisuuksia ja miltä pohjalta kehittää tuoteturvallisuuslainsäädäntöä. Työryhmän työn kuluessa tuli ilmeiseksi tarve säätää erityinen tuoteturvallisuuslaki, minkä vuoksi työryhmälle annettiin lisätehtäväksi valmistella ehdotus tuoteturvallisuuslainsäädännöksi hallituksen esityksen muotoon. Työryhmä jätti yksimielisen mietintönsä huhtikuussa 1982 (komiteanmietintö 1982:16). Mietintöön liittyi ehdotus hallituksen esitykseksi tuoteturvallisuuslaiksi, laiksi kuluttaja-asiamiehestä annetun lain muuttamisesta sekä laiksi markkinatuomioistuimesta annetun lain 1 ja 6 §:n muuttamisesta.

Heinäkuussa 1982 kauppa- ja teollisuusministeriö asetti työryhmän, jonka tehtävänä oli selvittää tarvetta elintarvikevalvontaorganisaation ja sen toiminnan selventämiseksi. Samassa yhteydessä työryhmä otti myös käsiteltäväkseen ja tarkistaakseen jälkimmäisen tuoteturvallisuustyöryhmän valmisteleman ehdotuksen tuoteturvallisuuslaiksi sekä siitä saadut lausunnot. Tämä johtui ennen muuta siitä, että elintarvikelainsäädännön tarkistamista harkittaessa katsottiin, että yleisten käyttö- ja kulutustarvikkeiden sääntely tulisi pääosin siirtää elintarvikelainsäädännöstä tuoteturvallisuuslakiin.

Elintarvikelakityöryhmä jätti kesäkuussa 1984 yksimielisen ehdotuksensa tuoteturvallisuuslaiksi. Ehdotuksesta on saatu lausunnot oikeusministeriöltä, maa- ja metsätalousministeriöltä, sisäasiainministeriöltä, ulkoasiainministeriöltä, valtiovarainministeriöltä, elinkeinohallitukselta, lääkintöhallitukselta, tullihallitukselta, Hämeen, Pohjois-Karjalan, Turun ja Porin, Uudenmaan ja Vaasan lääninhallituksilta, elintarvikeneuvottelukunnalta, elintarviketutkimusmenetelmien neuvottelukunnalta, kuluttaja-asiamieheltä, kuluttajaneuvostolta, kansanterveyslaitokselta, teknilli-

seltä tarkastuskeskukselta, valtion maatalouskemian laitokselta, valtion maitovalmisteiden tarkastuslaitokselta, valtion teknilliseltä tutkimuskeskukselta, Akava ry:ltä, Autoalan Keskusliitto ry:ltä, Autotuojat ry:ltä, Finlands svenska kommunförbundet, Helsingin kauppakamarilta, Kaupan Keskusvaliokunnalta, Keskuskauppa-kamarilta, kotitalous- ja kuluttaja-asiain neuvotelukunnalta, Kuluttajaneuvontaliitto ry:ltä, Kuluttajat-Konsumenterna ry:ltä, Kulutusosuustoiminnan Keskusliitto ry:ltä, Lääketeollisuusyhdistykseltä, Maataloustuottajain Keskusliitto MTK ry:ltä, Pienteollisuuden Keskusliitto ry:ltä, Suomen Ammattiliittojen Keskusjärjestö SAK ry:ltä, Suomen Kaupunkiliitolta, Suomen Kunnallisliitolta, Suomen Pakkausyhdistys ry:ltä, Suomen Standardisoimisliitto ry:ltä, Suomen Teknisten Toimihenkilöjärjestöjen Keskusliitto STTK ry:ltä, Teknisen Tukkukaupan Keskusliitto ry:ltä, Teollisuuden Keskusliitto ry:ltä, Terveysalan teknikot ry:ltä ja Toimihenkilö- ja virkamiesjärjestöjen Keskusliitto TVK ry:ltä.

Lausunnonantajat ovat suhtautuneet tuoteturvallisuuslain tarpeellisuuteen lähes yksinomaan myönteisesti. Lakiehdotuksen tarkemmasta sisällöstä esiintyy kuitenkin erilaisia mielipiteitä. Näitä olivat muun muassa kysymykset lain soveltamisesta vientiin, sääntelyn ulottamisesta myös heikkolaatuisuutensa tai soveltumattomuutensa takia ala-arvoiseen tavaraan, sääntelyn ulottamisesta ympäristövaarallisiin tuotteisiin, kuluttaja-asiamiehen ja markkinatuomioistuimen asemasta lain valvontaorganisaatiossa samoin kuin kysymykset lain valvontaviranomaisten resursseista ja valtuuksista. Lausunnonantajien esittämiä näkökohtia ehdotuksen yksityiskohdista on mahdollisuuksien mukaan otettu huomioon esitystä lopulliseen muotoon saatettaessa.

2.3. Muutoksen syyt

Lainsäädännössämme on useita säännöksiä ja määräyksiä turvallisuutta ja terveyttä vaarantavista kulutustavaroista. Säännökset sisältyvät kuitenkin eri asioita koskeviin säännöstöihin, joilla lisäksi saatetaan pyrkiä erilaisiin tavoitteisiin. Lainsäädännössämme ei näin ollen ole omaksuttu yhtenäistä pyrkimystä ennalta ehkäistä muulle omaisuudelle ja terveydelle vaarallisten kulutustavaroiden aikaansaamia haittoja ja vahinkoja.

Elintarvikelainsäädäntö koskee osaa kulutustavaroista, mutta merkittävä osa niistä jää kuitenkin lainsäädännön soveltamisalan ulkopuolelle.

Elintarvikelainsäädäntö ei suo myöskään mahdollisuuksia puuttua kulutustavaran muulle omaisuudelle aiheuttamiin vaaroihin.

Muu voimassa oleva tuoteturvallisuuteen tähtäävä lainsäädäntö koskee joko tiettyjä tuotteita tai tuoterhyymiä, esimerkiksi liikennetarvikkeita tai sähkötarvikkeita, tuotteiden tiettyjä ominaisuuksia, esimerkiksi myrkyllisyyttä, vaarallisuutta ympäristölle, taikka niiden käyttöä tietyissä olosuhteissa, esimerkiksi työturvallisuuslainsäädäntö.

Tuoteturvallisuutta välillisesti edistävä vastuulainsäädäntö kattaa osan niistä aukoista, jotka jäävät tuoteturvallisuutta välittömästi edistävään lainsäädäntöön. Vaarallisten tuotteiden osalta kuluttaja saa tiettyä suojaa kuluttajansuojalain 5 lukuun sisältyvien virhesäännösten kautta. Näiden nojalla yksittäinen kuluttaja joutuu kuitenkin kussakin yksittäistapauksessa vetoamaan puheena oleviin säännöksiin. Kuluttajansuojalain säännökset eivät myöskään anna valtuuksia estää myymästä vaarallisia tuotteita senkään jälkeen kun kyseinen ominaisuus jo on käynyt ilmi.

Myös tuotevastuulainsäädäntö vaikuttaisi vain välillisesti tuoteturvallisuuteen. Lienee selvää, että valmistaja, joka saattaa joutua vahingonkorvausvelvolliseksi tuotteen aiheuttamasta vahingosta, todennäköisesti pyrkii valvomaan valmistusprosessia siten, että vikojen syntymistä mahdollisuuksien mukaan ehkäistään. Silloin kun tässä ei ole onnistuttu, tuotevastuulainsäädäntö toimisi kuitenkin varsin hitaasti tuoteturvallisuutta edistävästi. Se ei myöskään antaisi yksityiskohtaisia ohjeita tavaroiden valmistajalle siitä millainen tuotteen tulisi olla, jotta se vastaisi yhteiskunnan sille asettamia turvallisuusvaatimuksia. Eikä tuotevastuulainsäädännönkään nojalla voitaisi poistaa markkinoilta vaaralliseksi todettuja tuotteita. Tuoteturvallisuuslainsäädäntö tekisi siten tuotannon suunnittelun helpommaksi kuin jos tuoteturvallisuustarpeet ratkaistaisiin vasta jälkikäteen oikeuskäytännöstä täsmällisempää sisältöä saavalla tuotevastuulainsäädännöllä.

Lainsäädännön tarve on tullut osoitetuksi myös viimeaikaisin tutkimuksin, joiden mukaan kulutustavarat ovat aiheuttaneet henkilö- ja omaisuusvahinkoja. Viranomaisten mahdollisuudet puuttua tapahtumiin ja estää vastaisten vahinkojen syntyminen eivät saisi olla riippuvaisia siitä, aiheuttaako vahingon elintarvike- tai työturvallisuussäännösten piiriin kuuluva tuote. Nämä mahdollisuudet ovat parhaiten määriteltävissä yleisessä tuoteturvallisuuslaissa.

Tuoteturvallisuuslain aikaansaamisella voitaisiin myös vaikuttaa siihen, että elinkeinoelämä vapaaehtoisesti pyrkisi valmistamaan ja tuomaan maahan entistä turvallisempia tuotteita, jolloin lain merkitys olisi pitkälti sen ennalta ehkäiseväsä vaikutuksessa.

3. Esityksen organisatoriset ja henkilöstövaikutukset

3.1. Organisatoriset vaikutukset

Ehdotus merkitsisi lähinnä kolmenlaisia valvontatehtäviä viranomaisille. Valvontaviranomaisten tulisi ensinnäkin valvoa tämän lain nojalla annettujen säännösten ja määräysten noudattamista. Toiseksi niiden tulisi seurata markkinoille ilmestyviä tuotteita sekä tarvittaessa puuttua vaaralliseksi oletettaviin tuotteisiin, vaikkei niitä koskevia erityisiä normeja olisi annettukaan. Kolmanneksi valvontaviranomaisten tulisi valvoa tämän lain nojalla annettujen yksittäisten päätösten kuten esimerkiksi kieltopäätösten noudattamista. Lisäksi asianomaisille viranomaisille kuuluisi tuoteturvallisuuslain nojalla annettavien säännösten ja määräysten tarpeellisuuden kartoittaminen ja tarvittaessa niiden valmistelu.

Tuoteturvallisuuslain ja sen nojalla annettujen säännösten, määräysten ja päätösten valvonnasta vastaisi elinkeinohallitus. Elinkeinohallitus myös suunnittelisi ja ohjaisi valvontaa. Lääkintöhallituksen tehtävänä olisi toimia asiantuntijaviranomaisena terveydellisissä kysymyksissä. Piirihallintoviranomaisina olisivat lääninhallitukset. Paikallisesta valvonnasta huolehtisivat kuntien terveyslautakunnat. Kulutustavaroiden maahantuonnin valvonta kuuluisi tullilaitokselle.

Valvontaviranomaiset voisivat antaa kieltopäätöksiä sekä määrätä muun muassa elinkeinonharjoittajan hallussa olevan tavaran hävittämisseuraamuksista. Valvontaviranomaiset voisivat niin ikään määrätä elinkeinonharjoittajalle tiettyjä tiedottamisvelvoitteita. Mainittuja päätöksiä, jotka kohdistuvat määrättyyn elinkeinonharjoittajaan, samoin kuin tiedottamisvelvoitteita olisi pääsääntöisesti tehostettava uhkasakolla.

Tuoteturvallisuuslainsäädännön soveltamisen ja sen valvonnan seuranta, lausuntojen antamista sekä esitysten ja aloitteiden tekemistä lainsäädännön ja sen valvonnan kehittämiseksi käsittelisi kauppa- ja teollisuusministeriön yhteyteen perustettava tuoteturvallisuusasiain neuvottelukunta.

Sopivaa organisaatiota harkittaessa on mahdollisimman laajalti pyritty käyttämään olemassa olevia viranomaisia. Valvonnasta huolehtisi siten pääosin sama viranomaisorganisaatio, jolle elintarvikelainsäädännön valvonta kuuluu.

Ehdotus sisältää säännökset perusteista, joiden mukaan lainsäädännöstä alemmanasteisia säännöksiä, määräyksiä ja ohjeita voitaisiin antaa. Ehdotuksessa on yksilöity säännöstmisvallan siirron piiriin kuuluvat asiaryhmät sekä valtuuksia käyttävät viranomaiset.

3.2. Henkilöstövaikutukset

Tuoteturvallisuuslain voimaansaattaminen ei edellyttäisi ehdotuksen mukaan uusien organisaatioiden luomista. Uudet tehtävät hoidettaisiin olemassa olevia viranomaisorganisaatioita hyväksikäyttäen. Ainoana uutena toimielimenä ehdotetaan perustettavaksi tuoteturvallisuusasiain neuvottelukunta kauppa- ja teollisuusministeriön yhteyteen. Neuvottelukunnan jäsenet olisivat sivutoimisia, joten uusien virkojen tai toimien tarvetta ei tältä osin synny. Sen sijaan tuoteturvallisuuslain toteuttamisesta vastaavien jo olemassa olevien viranomaisten henkilöstöresursseja tulisi jossain määrin vahvistaa.

Voimavarojen lisäämisen tarpeen tarkka arviointi ennen uuden lainsäädännön soveltamisesta saatuja kokemuksia on jossakin määrin hankalaa. Esimerkiksi etukäteen ei voida tietää, kuinka suuri asiamäärä organisaatiossa tullaan käsittelemään, ja mikä siitä johtuen on todellinen voimavarojen tarve. Lopulliset johtopäätökset esimerkiksi siitä, missä määrin uudet tehtävät aiheuttavat lisähenkilökunnan tarvetta kauppa- ja teollisuusministeriössä samoin kuin elinkeinohallituksessa, tullilaitoksessa, lääni- tai kuntaportaassa taikka asiantuntijaviranomaisena toimivassa lääkintöhallituksessa, on mahdollista tehdä vasta lain soveltamisen alettua.

Lisäresursseja tarvittaisiin kuitenkin heti lähinnä elinkeinohallituksessa. Elinkeinohallitus ei voi nykyisellään ottaa vastaan uusia tehtäviä, ellei sen käyttöön samalla osoiteta näiden hoitamista varten tarvittavaa resurssilisäystä. Tuoteturvallisuusasiat tulisivat monesti olemaan teknisesti vaativia ja sellaista erityisasiantuntemusta edellyttäviä, mitä tällä hetkellä ei ole saatavana elinkeinohallituksessa. Siltä edellyttäisiin sellaistenkin tuoteturvallisuutta koskevien asioiden seuraamista ja käsittelyä, joiden osalta tuotekohtaisia tai tuoteryhmäkohtaisia säännöksiä tai määräyksiä ei

ole olemassa. Tämä vuorostaan edellyttäisi muun muassa kansainvälisen kehityksen ja standardoimistyön seuraamista sekä aktiivista OECD:n ja pohjoismaiden tuoteturvallisuutta koskevien tietojenvaihtojärjestelmien hyödyntämistä.

Käytännössä elinkeinohallitukselle ehdotetut uudet tehtävät merkitsisivät sekä lakia alemmanasteisen normiston kehittämistehtäviä että valvontatoiminnan aiheuttamien tehtävien lisääntymistä. Lisäksi elinkeinohallitukselle tulisi käytännössä kuulumaan lääni- ja kuntaportaan valvontaviranomaisten koulutus- ja ohjaustoiminta sekä kuluttajiin ja elinkeinonharjoittajiin kohdistuva neuvontatoiminta. Tämän vuoksi ehdotetaan elinkeinohallitukseen perustettavaksi yksi teknistä asiantuntemusta edellyttävä ylimääräinen toimi (A 22). Uuden lain myötä elinkeinohallitukselle tulevat lisätehtävät hoidettaisiin maaliskuun alusta 1984 perustetussa kulutustarviketoimistossa, jonne myös uusi toimi perustettaisiin. Kulutustarviketoimistossa on nykyisin toimistopäällikkö (A 23), ylitarkastaja (A 21), neljä tarkastajaa (A 19, A 17, A 11 ja A 10) ja kanslisti (A 6).

Myös tullilaitokselle ehdotetut tehtävät tuoteturvallisuutta maahantuonnin osalta valvovana viranomaisena saattaisivat aiheuttaa laitoksessa resurssitarvetta ja ne kohdistuisivat tavarantoimittajien luovutusedellytysten toteamiseen sekä sen pohjalta suoritettaviin tavarantoimittajien fyysisiin tarkastuksiin samoin kuin laboratoriotutkimuksiin niiden tavarantoimittajien asetuksella säädettyjen vähimmäisvaatimusten selvittämiseksi, joita ei voida silmämääräisesti todeta. Koska kuitenkin tässä vaiheessa ei vielä voida varmuudella osoittaa, missä määrin tullilaitoksen tehtävät mahdollisesti lisääntyisivät tuoteturvallisuuslain johdosta, ei tullilaitoksen piiriin ehdoteta perustettavaksi uusia virkoja tai toimia.

Kuten edellä on todettu, jäävät lisäresurssien mahdolliset esittämiset lääni- ja kuntaporttaaseen samoin kuin lääkintöhallitukseen riippumaan käytännössä saatavista kokemuksista. Tällä hetkellä ei ole osoitettavissa tarvetta lisähenkilökunnan palkkaamiseen mainittujen tehtävien hoitamista varten. Viranomaisten tulee kuitenkin aktiivisesti seurata resurssitarpeen kehitystä erityisesti lääni- ja kuntaporttaassa sekä lääkintöhallituksessa.

4. Esityksen taloudelliset vaikutukset

Tuoteturvallisuuslainsäädännöstä aiheutuvien kokonaistaloudellisten vaikutusten arvioiminen

on vaikeaa. Lain julkistaloudelliset kustannukset muodostuisivat lain voimaan tullessa ensinnäkin yhden uuden henkilön palkkaamisesta elinkeinohallitukseen sekä uuden neuvottelukunnan perustamisesta aiheutuvista kustannuksista. Palkkakustannusten yhteismääräksi arvioidaan tämän mukaisesti noin 157 000 markkaa vuodessa. Olettaen että neuvottelukunta kokoontuisi vuosittain kuusi kertaa ja siinä olisi kaksi Helsingin ulkopuolella asuvaa jäsentä, muodostuisivat sen kustannukset noin 20 000 markaksi vuosittain.

Ehdotuksen mukaan valvontaviranomaisilla olisi oikeus tarvittaessa ottaa elinkeinonharjoittajalta kulutustavaroista näytteitä. Määrätyissä tapauksissa näytteistä olisi suoritettava elinkeinonharjoittajalle käyvän hinnan mukainen korvaus. Myös näytteiden tutkimisesta aiheutuvat kustannukset voisivat tietyissä tapauksissa jäädä yhteiskunnan maksettaviksi (10 §). Sellaisissa tapauksissa, joissa ei ole olemassa kulutustavarasta annettuja tarkempia normeja ja joissa elinkeinohallitus joutuu määrittelemään kantaansa kulutustavarojen turvallisuuteen, saattaa esiintyä erityistä tarvetta näytteiden perusteella tutkituttavaa tuotetta. Näiden näytteiden hankkimisesta ja niiden tutkimisesta aiheutuvat kulut voisivat ehdotuksen mukaan jäädä korvattaviksi valtion varoista. Näiden kulujen peittämiseksi olisi tarvetta korottaa elinkeinohallituksen käytössä olevaa tutkimusmäärärahaa (mom. 32.28.21) alkuvaiheessa 150 000 markalla vuodessa.

Tullihallinnolle ei laista aiheutuisi lisäkustannuksia, koska tullilaitos tullitoimituksista perittävistä maksuista annetun asetuksen (333/79, muutettu asetuksella 191/85) perusteella perii suorittamistaan tutkimuksista maksun, jolloin näytteet tuoteturvallisuuslain 10 §:n 3 momentin mukaan olisivat maksuttomia.

Mahdollisen lisähenkilökunnan tarpeen arvioinnin tapaan jäävät lopulliset johtopäätökset myös muista lääni- ja kuntaportaan mahdollisista lisätarpeista tehtäväksi vasta lain soveltamisen alettua. Todennäköistä kuitenkin on, että näistä aiheutuvat lisäkustannukset eivät olisi merkittäviä. Mitä edellä on todettu kustannuksista, koskee vastaavasti myös lääkintöhallitukselle aiheutuvia kustannuksia.

Eriasteisista tuotteiden turvallisuuteen tähtäävistä toimenpiteistä tulisi myös olemaan kokonaistaloudellista hyötyä. Tämä johtuisi muun muassa siitä, että vaarallisia tuotteita todennäköisesti poistuisi markkinoilta ja kokonaiskustannuksiltaan kalliimpien oikeussuojakeinojen käytön tarve ilmeisesti vähenisi. Hyöty ei kuitenkaan

ole rahassa arvioitavissa. Hyödyksi turvallisuustoimenpiteistä voidaan laskea esimerkiksi sairauksien, tapaturmien, kuolemantapausten, kivun ja säryn välttäminen. Näiden rahassa arvioiminen on luonnollisesti erittäin vaikeaa. Mainittakoon, että ruotsalainen lastentapaturmia koskeva selvitys on arvioinut yhteiskunnalle lasten tapaturmista aiheutuvat kulut 700 miljoonaksi kruunuksi vuodessa.

Lainsäädännöstä saattaisi jossakin määrin aiheutua taloudellisia vaikutuksia myös elinkeinotoiminnalle ja kotitalouksille. Yksittäiselle elinkeinonharjoittajalle saattaisi syntyä tappioita, jos hänen valmistamansa tai maahantuomansa tuote havaittaisiin vaaralliseksi ja tuote tämän vuoksi olisi vedettävä pois markkinoilta. Lisättäessä tuotteiden turvallisuutta ei aina voida kokonaan välttää lisäkustannusten syntymistä. Tiedot tuotteiden turvallisuuden vuoksi kenties suunniteltava uudelleen tai niissä on käytettävä uutta materiaalia, joista toimenpiteistä aiheutuu lisäkustannuksia. Turvallisempien tuotteiden ei kuitenkaan aina välttämättä tarvitse tulla hinnaltaan kalliimmiksi. Turvallisista mutta jossakin määrin kalliimmista tuotteista on sekä kuluttajille että elinkeinonharjoittajille usein hyötyä siinä mielessä, että kuluttaja saattaa turvallisuuden lisäämisen seurauksena välttyä monilta inhimillisiltä kärsimyksiltä ja elinkeinonharjoittaja taas välttyä esimerkiksi vahinkojen aiheuttamilta vahingonkorvausvaateilta.

5. Muita esitykseen vaikuttavia seikkoja

Tuoteturvallisuuslain voimaan saattaminen edellyttää myös elintarvikeasetuksen muuttamista

tietyiltä osin. Asetuksen 2 §:n 1 momentin 1 kohta, jossa säädetään niistä yleisistä käyttö- ja kulutustarvikkeista, joita elintarvikeasetuksessa tarkoitetaan, olisi tarkoitus muuttaa vastaamaan elintarvikkeen kanssa kosketukseen joutuvista yleisistä käyttö- ja kulutustarvikkeista annetun asetuksen säännöksiä. Lisäksi elintarvikeasetuksen 2 §:n 1 momentin 2—6 kohtia olisi tarkoitus muuttaa siten, että elintarvikelainsäädäntöä sovellettaisiin vain sellaisiin mainituissa asetuksen kohdissa tarkoitettuihin yleisiin käyttö- ja kulutustarvikkeisiin, joita ei tarjota tai olennaisessa määrässä käytetä yksityiseen kulutukseen, eli yksinomaan suurtalouksille tai elinkeinon- tai ammattinharjoittajille luovutettaviin tavaroihin.

Elintarvikelainsäädännön tarkistaminen muutoin elintarvikelakityöryhmän ehdotusten pohjalta on erotettu tuoteturvallisuuslain säätämisen yhteydestä toteutettavaksi myöhemmin erikseen.

EEC:n neuvosto hyväksyi heinäkuussa 1985 ohjesäännön, jolla yhdenmukaistetaan jäsenmaiden lainsäädäntöä tuotevastuun osalta. Tämän johdosta myös Suomessa aloitettaneen varsinainen tuotevastuulain valmistelutyö oikeusministeriössä. Tuoteturvallisuuslailla voi olla välillinen vaikutus tuotevastuuta arvioitaessa. Tuotevastuulaki sääntelisi kuitenkin valmistajan ja maahantuojan siviilioikeudellista vastuuta, joten tuoteturvallisuuslain antaminen ei ole riippuvainen tuotevastuulain valmistelusta.

Sosiaali- ja terveysministeriö asetti vuonna 1984 kemikaalilakitoimikunnan, joka valmistelee kaikkia kemiallisia aineita koskevaa yleistä lainsäädäntöä.

YKSITYISKOHTAISET PERUSTELUT

1. Tuoteturvallisuuslaki

1 §. Pykälä sisältää säännökset lain soveltamisalasta. Soveltamisalan rajaaminen on tapahtunut ensinnäkin siten, että laki koskee vain kulutustavaroita. Säännelty toiminta rajoittuu elinkeinonharjoittajan suorittamaan kulutustavaroiden valmistukseen, kaupan pitämiseen, myyntiin, muu-

hun elinkeinotoiminnan yhteydessä tapahtuvaan luovuttamiseen ja maahantuontiin.

Pykälän sisältämä kulutustavaran määritelmä vastaa kuluttajansuojalaissa tarkoitettua kulutustavaran käsitettä. Laki koskee samoja tavaroita kuin kuluttajansuojalaki. Lain soveltamisalan piiriin kuuluvat siten kaikki ne tavarat, jotka valmistaja on tarkoittanut käytettäväksi yksityiseen

kulutukseen. Useista tavaroista voidaan varmuudella sanoa, että ne on tarkoitettu tällaiseen käyttöön. Käyttötarkoitus käy usein ilmi käytetystä jakelutiestä sekä valmistajan mainonnan ja muun markkinoinnin kohderyhmistä.

Joissakin tapauksissa saattaa olla vaikeata ratkaista, onko kysymyksessä kulutustavara, koska on olemassa huomattava määrä tavaroita, joita käytetään sekä yksityiseen kulutukseen että elinkeinotoiminnassa, kuten työkalut ja autot. Jos tavaroita usein käytetään yksityiseen kulutukseen, elinkeinonharjoittajan on varauduttava siihen, että niitä pidetään kulutustavaroina ja että niiden vaihdantaan voidaan soveltaa tuoteturvallisuuslain säännöksiä.

Laissa tarkoitettuna kulutustavarana pidettäisiin valmistajan tarkoittamasta käytöstä riippumatta tavaroita, joita olennaisessa määrin käytetään yksityiseen kulutukseen. Tavara saattaa tämän vuoksi tulla lain piiriin siitäkkin syystä, että se markkinoidaan myöhemmässä jakeluportaassa kuluttajille. Ilman tällaista markkinointiakin tavarana käyttö yksityiseen kulutukseen saattaa yleistyä siinä määrin, että sitä on pidettävä olennaisena. Tavarat, joita ei aikaisemmin ole pidetty tässä laissa tarkoitettuina tuotteina, saattavat tämän vuoksi kuluttajien muuttuneen käyttäytymisen takia tulla lain soveltamisalan piiriin. Tavara on alun perin saatettu valmistaa esimerkiksi suurtilouksissa kuten sairaaloissa tai oppilaitoksissa käytettäväksi mutta sen käyttö yksityiseen kulutukseen on myöhemmin saattanut yleistyä siinä määrin, että tavarana voidaan katsoa tulleen lain soveltamisalan piiriin.

Kulutustavaralla ymmärretään lopullista tuotetta. Kulutustavarana ei pidetä puolivalmistetta, välituotetta eikä tavarana ainesosia, jollei niistäkin markkinoida suoraan kuluttajille tai olennaisessa määrässä käytetä yksityiseen kulutukseen. Sama tavara, kuten esimerkiksi auton varaosa, saattaa olla itsenäinen tavara ja päätuotteen ainesosa.

Lain soveltamispiiriin kuuluvat pääsääntöisesti sekä uudet että käytetyt kulutustavarat. Annettaessa esimerkiksi 24 §:n 2 momentissa tarkoitettuja säännöksiä tulisi niissä nimenomaisesti todeta, koskevatko säännökset myös käytettyjä kulutustavaroita. Myönteisessä tapauksessa sen, joka elinkeinonharjoittajana myy käytettyjä kulutustavaroita, tulee huolehtia siitä, että ne täyttävät esimerkiksi niille asetuksessa säädetyt vähimmäisvaatimukset.

Kun laki koskisi vain sellaisia tavaroita, joita tarjotaan tai olennaisessa määrässä käytetään yksityiseen kulutukseen, ei tämän lain nojalla voitaisi

puuttua yksinomaan suurtilouksille luovutettaviin tavaroihin, vaikka ne olisivat terveydelle vaarallisia. Samoin elintarvikeasetuksen 5 §:ssä tarkoitettu tarvikkeen käyttäminen kuluttajan hyväksi esimerkiksi kampaamoissa jäisi elintarvikelainsäädännön mukaisen sääntelyn piiriin. Selvää on, että esimerkiksi tuotteet, joita elinkeinonharjoittaja käyttää kuluttajan hyväksi palvelusta suorittaessaan, tulevat tämän lain piiriin, jos kysymyksessä on tuote, jota markkinoidaan myös suoraan kuluttajille.

Lain soveltamisala ei ulotu elinkeinonharjoittajan pelkästään omaan käyttöönsä valmistamiin tavaroihin. Laki ei myöskään ulotu yksinomaan elinkeinon- tai ammatinharjoittajille luovutettaviin tavaroihin. Jos tavara sitä vastoin elinkeinon- tai ammatinharjoittajille luovutettaessa pakataan erityisiin päällyksiin tai pusseihin, eikä tavaraa tässä muodossa luovuteta kuluttajille, mutta samaa tavaraa kuitenkin luovutetaan kuluttajille, tulevat tämän lain säännökset sovellettaviksi.

Lain soveltamisalan piiriin ulkopuolelle jäävät kiinteistöt, asunnot, erilaiset oikeudet sekä palvelukset kuten seuramatkat ja vakuutukset. Lakia voidaan kuitenkin soveltaa tuotteeseen, joka tulee kiinteistön ainesosaksi sen asentamisen jälkeen.

Elinkeinonharjoittajan käsite vaihtelee eri laeissa. Laki ei sisällä elinkeinonharjoittajan käsitteen määritelmää. Tässä kohden voidaan pääsääntöisesti viitata kuluttajansuojalain elinkeinonharjoittajan käsitteen määritelmään (kuluttajansuojalain 1 luvun 5 §). Todettakoon kuitenkin, että tuoteturvallisuuslaki koskee kaikkia jakeluketjussa toimivia elinkeinonharjoittajia, kun taas esimerkiksi kuluttajansuojalain 5 luvun säännökset koskevat ainoastaan kuluttajan ja myyjän välisiä suhteita.

Pykälässä käytetään käsitteitä valmistaa, pitää kaupan, myydä, muutoin elinkeinotoiminnan yhteydessä luovuttaa ja tuoda maahan. Pykälä kattaa siten valmistuksen, maahantulon ja varsinaisen myynnin lisäksi myös tavarana vaihdon ja vuokraamisen. Pykälän soveltaminen ei edellytä, että tavara on luovutettu vastiketta vastaan, vaan myös esimerkiksi elinkeinonharjoittajan elinkeinotoimintansa yhteydessä luovuttamat mainoslahjat saattavat tulla lain soveltamisalan piiriin.

2 §. Pykälä sisältää lain soveltamisalan rajamista koskevia säännöksiä. Pykälän mukaan lakia ei sovellettaisi maasta vietäviin eikä sen kautta kuljetettaviin kulutustavaroihin. Lakia ei myöskään sovellettaisi kulutustavaroihin siltä osin kuin niiden aiheuttamien terveys- tai omaisuus-

vaarojen ehkäisemisestä on erikseen säädetty tai määrätty muussa laissa tai muun lain nojalla annetuissa alemmanasteisissa säädöksissä.

OECD:n kannanotoissa on jo pidemmän aikaa korostettu, että myös maasta vietävien tavaroiden osalta tulisi jäsenmaiden mahdollisuuksiensa mukaan pyrkiä järjestämään valvontaa. Tässä vaiheessa OECD:ssä on lähinnä pyritty tähdentämään niin sanotun notifikaatiomenettelyn merkitystä tapauksissa, joissa tavaran valmistus alkupe-
räisessä valmistusmaassa on kielletty. Koska eräiden maataloustuotteiden vienti- ja tuontitarkastusta koskevia säännöksiä lukuunottamatta Suomen lainsäädäntöä ei yleensä sovelleta vientiin eikä yleensäkaan ulkomaille suuntautuvaan elinkeinotoimintaan, viranomaiset voisivat tässä vaiheessa täyttää OECD:n suositukset toimittamalla notifikaation OECD:n sihteeristölle, joka välittää tiedot edelleen OECD:n jäsenmaille. Lakiehdotuksen 16 §:n 3 momentissa lain valvontaviranomaisille ehdotetaan lisäksi valtuuksia antaa tietoja muun maan valvontaviranomaiselle, milloin on aihetta epäillä, että vaaralliseksi todettua kulutustavaraa tarjotaan kaupaksi muussa maassa. Lisäksi voitaisiin lakiehdotuksen 24 §:n 5 momentin nojalla asetuksella tarvittaessa velvoittaa valvontaviranomainen ilmoittamaan annettusta kiellosta muun maan viranomaiselle tai kansainväliselle järjestölle.

Tuoteturvallisuuslain tarkoituksena ei ole korvata tai tehdä tarpeettomaksi sitä valvontaa, jota nykyään harjoitetaan erityissäännösten nojalla, vaan tarkoituksena on lähinnä täyttää nykyinen lainsäädännöllinen aukko. Tuoteturvallisuuslakia ei sovellettaisi, mikäli muussa laissa tai muun lain nojalla annetuissa asetuksessa tai päätöksessä on säädetty tai määrätty kyseisen kulutustavaran aiheuttamien terveys- tai omaisuusvaarojen ehkäisemisestä, vaikka erityissäännös antaisikin mainittujen vaarojen estämiseksi heikomman suojan kuin tuoteturvallisuuslaki. Tällaisessa tilanteessa olisi erikseen harkittava tarvetta erityislainsäädännön tarkistamiseen.

Kulutustavaran vaihdantaan saattaisi tulla samanaikaisesti sovellettavaksi sekä tietty erityissäännös että tuoteturvallisuuslain säännös siinä tapauksessa, että erityislainsäädännössä säänneltäisiin kulutustavaran joko ainoastaan terveydelle tai ainoastaan omaisuudelle aiheuttamien vaarojen ehkäisemisestä. Tuoteturvallisuuslakia voitaisiin edellä esitetyn mukaisesti soveltaa elintarvikkeen sekä elintarvikkeen kanssa kosketuksiin joutuvan astian, koneen ja laitteen samoin kuin eräiden muiden pääosin elintarvikelainsäädännön

soveltamisalan piiriin jäävien yleisten käyttö- ja kulutustarvikkeiden muulle omaisuudelle aiheutamiin vaaroihin.

3 §. Pykälä sisältää säännökset elinkeinonharjoittajan huolellisuusvelvollisuudesta. Pykälässä asetetaan kulutustavaran valmistajalle, myyjälle ja muille kulutustavaran vaihdannasta vastaaville elinkeinonharjoittajille yleinen velvoite huolehtia valmistettavien, myytävien ja muutoin vaihdannan kohteena olevien kulutustavaroiden turvallisuudesta.

Huolellisuusvaatimus edellyttää, että elinkeinonharjoittaja ottaa turvallisuusnäkökohdat huomioon elinkeinotoiminnassaan tavalla, jota kyseisellä alalla ammattimaisesti toimivalta elinkeinonharjoittajalta kohtuudella voidaan vaatia. Huolellisuuteen kuuluu esimerkiksi se, että elinkeinonharjoittaja hankkii riittävät tiedot kulutustavaran käyttöön liittyvistä turvallisuusriskeistä samoin kuin kulutustavaran eri vaihdantamuotojen varalle mahdollisesti annetuista turvallisuusmääräyksistä.

Huolellisuusvaatimus ja ammattitaitovaatimus kuuluvat suurelta osin yhteen. Huolellisuusvaatimus ulottuu kuitenkin laajemmalle kuin ammattitaitovaatimus, jonka ydinsisältönä on ennen kaikkea valmistuksen ja muun vaihdannan edellyttämä tekninen tieto, taito ja muu vastaava valmius. Vaikka huolellisuusvaatimuksen sisältöä arvioitaessa on lähtökohtana yleisesti ottaen se, mitä alalla noudatettavaan yleiseen, objektiiviseen mittapuuhun nähden on kulloinkin pidettävä asianmukaisena menettelynä, on arvioinnissa tätä lakia sovellettaessa otettava huomioon se, missä vaihdantaportaassa toimivan elinkeinonharjoittajan huolellisuuden arvioinnista kulloinkin on kyse.

Kulutustavaran valmistajan on erityisesti otettava elinkeinotoiminnassaan huomioon kulutustavaran turvallisuusnäkökohtien varalta annetut määräykset. Ammattitaitoiseen ja turvallisuusnäkökohdat riittävästi huomioon ottavaan valmistukseen sisältyy säännönmukaisesti myös sen varmistaminen, että tarkoitettu tulos on saavutettu, esimerkiksi kokeilemalla, toimiiko tavara halutulla tavalla.

Kulutustavaran valmistajan mutta myös elinkeinonharjoittajan, joka pitää kaupan, myy tai muutoin elinkeinotoimintansa yhteydessä luovuttaa taikka tuo maahan kulutustavaroita, tulee aina huolehtia siitä, että kulutustavara täyttää kuluttajan terveyden ja omaisuuden suojelemiseksi annetuissa turvallisuusmääräyksissä, esimerkiksi tuoteturvallisuuslain nojalla annetuissa ase-

tuksessa asetetut vaatimukset. Kuitenkin on huomattava, että mikäli turvallisuudelle asetettavia vähimmäisvaatimuksia on annettu erityislainsäädännöllä, nojovat erityislainsäädännön säännökset lain 2 §:n nojalla sovellettaviksi myös huolellisuusvelvollisuuden rikkomista arvioitaessa ja seuraamuksista päätettäessä. Huolellisuusvelvollisuus edellyttää kulutustavaran olevan muutoinkin turvallinen eli turvallisuusmääräysten puuttuessa sellainen, ettei kuluttajan terveys tai omaisuus sen johdosta vaarannu.

Elinkeinonharjoittajan, joka pitää kaupan, myy tai muutoin elinkeinotoimintansa yhteydessä luovuttaa kulutustavaroita, tulee lisäksi huolehtia esimerkiksi siitä, ettei tavarasta kuluttajille sitä markkinoitaessa anneta sellaisia totuudenvastaisia, harhaanjohtavia tai puutteellisia tavaran käyttöä koskevia tietoja, jotka voivat vaarantaa kuluttajan terveyttä. Tiedot on voitu antaa ostotilaisuuden yhteydessä, tavarasta laaditussa esitteessä, tavarahan liitetyssä lipukkeessa tai muussa ilmoituksessa. Turvallisuuden kannalta välttämättömiä saattavat niin ikään olla myös varoitusmerkinnät ja käyttöohjeet. Huomattakoon lisäksi, että kuluttajansuojalain 2 luvun 1 §:n 2 momentin mukaan markkinointia, joka ei sisällä kuluttajien terveyden tai taloudellisen turvallisuuden kannalta tarpeellisia tietoja, on aina pidettävä sopimattomana. Tällainen markkinointi voidaan kuluttajansuojalain nojalla kieltää.

Tavaran maahantuojan voidaan katsoa rikkovan huolellisuusvelvollisuutta esimerkiksi silloin, kun voidaan katsoa, että hän on ollut tai että hänen olisi pitänyt olla tietoinen kulutustavaran terveydelle tai omaisuudelle aiheuttamista vaaroista ulkomailla saatujen kokemusten perusteella, mutta hän tästä huolimatta tuo maahan samaa tuotetta Suomessa. Huolellisuusvelvollisuuden arviointiin ei tällöin vaikuta se, että kulutustavarasta ei ehkä Suomessa ole annettu erityisiä turvallisuusmääräyksiä.

4 §. Pykälä sisältää määritelmät siitä, milloin kulutustavara on tämän lain tarkoittamassa mielessä terveydelle vaarallinen ja milloin omaisuudelle vaarallinen.

Tuotteen osuus vahinkotapauksissa — olipa kyse terveyteen tai omaisuuteen kohdistuvista vahingoista — voi olla varsin erilainen. Vahingon ensisijaisena aiheuttajana voi olla jokin inhimillinen tai ympäristötekijä tuotteen liittyessä tapahtumien kulkuun vasta vammautumisvaiheessa. Tällainen tilanne voi syntyä esimerkiksi kaaduttaessa. Tuote voi olla myös vahingon ensisijainen aiheuttaja, jos vahinko johtuu esimerkiksi tuot-

teen rikkoontumisesta normaalissa käyttötilanteessa.

Pykälän mukaan kulutustavara olisi terveydelle ja omaisuudelle vaarallinen ensinnäkin silloin kun se rakenteessaan tai koostumuksessaan olevan vian tai puutteellisuuden vuoksi voisi aiheuttaa pykälässä tarkoitettuja seuraamuksia. Vaaratarkoitusten tulee tällöin liittyä itse tuotteesta oleviin vikoihin tai puutteellisuuksiin. Ne voivat ilmetä joko tuotteen rakenteellisina vikoina tai puutteellisuuksina taikka tuotteen koostumuksessa olevina vikoina tai puutteellisuuksina. Esimerkkinä tällaisista vaaratilanteiden aiheuttajista voidaan mainita lastenrattaat tai -vaunut, jotka rakenteensa tai materiaalin vuoksi eivät kestä tavaramukaisesta käytöstä aiheutuvia rasituksia, taikka lelut, jotka sisältämiensä epäpuhtauksien vuoksi voivat aiheuttaa pykälässä tarkoitettuja terveydellisiä seuraamuksia.

Pykälän mukaan kulutustavara olisi terveydelle ja omaisuudelle vaarallinen myös silloin kun tavara siitä annettujen totuudenvastaisen, harhaanjohtavien tai puutteellisten tietojen vuoksi voisi aiheuttaa pykälässä tarkoitettuja seuraamuksia. Tiedot on voitu antaa ostotilaisuuden yhteydessä, tavarasta laaditussa esitteessä, tavarahan liitetyssä lipukkeessa tai muussa ilmoituksessa. Totuudenvastaisina on pidettävä sellaisia väitteitä, lausumia ja arvostelmia, joiden paikkansapitävyyttä ei voida osoittaa. Totuudenvastaiset tiedot ovat usein myös harhaanjohtavia. Käsitteenä harhaanjohtavuus on kuitenkin alaltaan totuudenvastaisuutta laajempi. Oikeitakin tietoja sisältävä markkinointi voi johtaa harhaan, jos kokonaisuuden kannalta merkittäviä tietoja ei saateta kuluttajien tietoon tai ne esitetään epäselvästi. Puutteellisilla tiedoilla tarkoitetaan tässä esimerkiksi tavaran turvallisuuden kannalta välttämättömien käyttöohjeiden tai varoitusmerkintöjen puuttumista kokonaan tavaraa kuluttajille myytessä.

Vaaratilanteiden tulee ilmetä lähinnä tavaran normaalin käytön yhteydessä eli tilanteissa, joissa tavaraa käytetään sen varsinaiseen käyttötarkoitukseen. Jos tavaraa käytetään väärään käyttötarkoitukseen, vastoin tavaraan liitettyjä käyttöohjeita tai normaalia huolellisuutta noudattamatta ja tavara aiheuttaa vahinkoa, ei tavaraa voida pitää tämän lain tarkoittamassa mielessä vaarallisenä. Kuitenkin tavaran vaarallisuutta arvioitaessa on otettava tiettyssä määrin huomioon myös tavaran ennalta arvattavissa oleva virheellinen käyttö, varsinkin kun yleistynyt virheellinen käyttö on varsin lähellä tavanomaista käyttöä. Tällai-

sen käytön huomioon ottaminen voi tulla kysymykseen erityisesti sellaisten kulutustavaroiden kohdalla, jotka on tarkoitettu lapsille. Mitä edellä on todettu tavarankäytöstä, koskee vastaavasti tavarankäytön säilyttämistä.

Pykälän 1 momentin mukaan kulutustavara olisi terveydelle vaarallinen ensinnäkin silloin, jos se voisi aiheuttaa vamman. Vammalla tarkoitetaan säännöksessä fyysisiä vammoja, joita voi aiheutua kuluttajille kulutustavaran mekaanisista vaaroista. Säännöksen mukaan kulutustavara olisi terveydelle vaarallinen myös silloin, kun se esimerkiksi likaantumisen tai sisältämiensä epäpuhtauksien vuoksi voisi aiheuttaa myrkytyksen, sairauden tai muun vaaran terveydelle. Kemikaalien ja erilaisten ainesosien yleistymisen tuo uusia terveydellisiä riskitekijöitä ja niiden syy-yhteys sairastumiseen on usein vaikeasti selvitettävissä. Kulutustavaran pitäminen terveydelle vaarallisenä ei edellyttäisi, että tavara välittömästi aiheuttaisi esimerkiksi myrkytyksen tai sairauden, vaan riittää, että myrkytyksen tai sairauden, esimerkiksi päänsäryn ja hermostollisten häiriöiden, voitaisiin perustellusti olettaa syntyvän esimerkiksi tavarankäytön pitkäaikaisen käytön tai säilyttämisen seurauksena.

Pykälän 2 momentin mukaan kulutustavara olisi omaisuudelle vaarallinen, jos se voisi vahingoittaa toista esinettä tai muuta omaisuutta. Mainitunlaisia vahinkoja voisi aiheuttaa esimerkiksi astianpesukone, joka puutteellisesti suunnitellun tulvasuojan vuoksi aiheuttaa vesivahinkoriskin. Säännös tulisi sovellettavaksi sekä silloin, kun kulutustavara voi vahingoittaa toista irtainta esinettä, että myös silloin, kun se voi vahingoittaa esimerkiksi asuinhuoneiston lattiaa, seiniä, kattoja tai muita asuntoja.

5 §. Lakiehdotuksen 5—7 §:ssä säädetään lain valvontaviranomaisista.

Ehdotuksen 5 §:n 1 momentin mukaan elinkeinohallitus valvoisi tuoteturvallisuuslain ja sen nojalla annettujen säännösten, määräysten ja päätösten noudattamista. Valvonta kohdistuisi ensinnäkin tuoteturvallisuuslain säännösten noudattamisen valvontaan, kuten esimerkiksi siihen, onko markkinoilla kulutustavaroita, joiden käytöstä voi aiheutua 4 §:ssä tarkoitettua vaaraa. Lisäksi valvonta kohdistuisi esimerkiksi 24 §:n nojalla annettujen säännösten samoin kuin 12 ja 13 §:n nojalla annettujen päätösten noudattamisen valvontaan.

Pykälän 1 momentin mukaan elinkeinohallitukselle kuuluisi myös valvonnan suunnittelu ja ohjaus. Maahantuotujen kulutustavaroiden osalta

valvontavastuu sekä valvonnan suunnittelusta ja ohjaamisesta vastaaminen siirtyisi elinkeinohallitukselle sen jälkeen, kun tuontivaiheen tullitoimenpiteet on suoritettu loppuun ja tavara on ilman tullilaitoksen asettamia rajoituksia maahantuojan hallussa.

Pykälän 2 momentin mukaan lääkintöhallituksen tehtävänä olisi toimia asiantuntijaviranomaisena kysymyksissä, jotka koskevat sitä, milloin kulutustavaraa on pidettävä terveydelle vaarallisenä. Säännöksellä pyritään turvaamaan lääketieteellisen asiantuntemuksen huomioon ottaminen kulutustavaroiden turvallisuuden valvontaan kuuluvissa tehtävissä. Käytännössä säännös merkitsisi muun muassa sitä, että käsitellessään kulutustavaraa koskevaa kysymystä, johon liittyy terveydellisiä näkökohtia, valvontaviranomaiset pyytävät asiasta lääkintöhallitukselta kannanottoa ennen muihin toimenpiteisiin ryhtymistä. On kuitenkin huomattava, että tavarankäytön aiheuttaessa esimerkiksi mekaanista vaaraa, ei lääkintöhallituksen myötävaikutus vaaran ehkäisemiseksi suinkaan aina ole välttämätöntä. Tällaisissa tapauksissa saattaa pikemminkin ilmetä tarvetta tutkituttaa tavara tutkimuslaitoksessa sen teknisten ominaisuuksien selvittämiseksi.

6 §. Pykälän mukaan kulutustavaroiden maahantuonnin osalta tämän lain ja sen nojalla annettujen säännösten, määräysten ja päätösten noudattamisen valvonta kuuluisi tullilaitokselle. Valvontavastuu siirtyisi muille kuin tulliviranomaisille sen jälkeen, kun tuontivaiheen tullitoimenpiteet on suoritettu loppuun ja tavara on ilman tullilaitoksen asettamia rajoituksia maahantuojan hallussa. Tämä vastaa myös nykyistä tilannetta.

Valvontatehtävää hoitaessaan tullilaitos noudattaisi niitä aineellisia säännöksiä, jotka perustuvat tuoteturvallisuuslakiin sekä sen 24 §:n nojalla annettuihin säännöksiin ja määräyksiin. Valvontamenettelyyn nähden noudatettaisiin tullilainsäädäntöä.

7 §. Pykälä sisältää kulutustavaroita koskevan valvonnan piiri- ja paikallishallintoa koskevat perussäännökset.

Elinkeinohallituksesta annetun asetuksen 2 §:n 2 momentin (806/77) ja lääninhallituksesta annetun asetuksen 7 §:n 6 c kohdan (807/77) mukaan lääninhallitukset toimivat elinkeinohallituksen alaisina piirihallintoviranomaisina elintarvike- ja hintavalvontaa sekä taloudellisen kilpailun edistämistä koskevilla tehtävillä. Kyseinen piirihallinto-organisaatio toimisi ehdotuksen mukaan elinkeinohallituksen alaisena piirihallintovi-

ranomaisena myös tämän lain tarkoittamissa valvontatehtävissä, mikä edellyttää kyseisten asetusten muuttamista.

Pykälän 1 momentin mukaan piirihallintoviranomaisena toimisi siis lääninhallitus, jonka tehtävänä olisi valvoa ja ohjata valvontaa lääninsä alueella. Tässä toiminnassaan lääninhallitus olisi puolestaan velvollinen noudattamaan sitä yleisohjausta ja niitä toimeksiantoja, joita elinkeinohallitus voi 5 §:n 1 momentin nojalla antaa. Elinkeinohallitus voisi esimerkiksi velvoittaa lääninhallituksia ryhtymään toimenpiteisiin vaaralliseksi todettujen, vähittäiskauppaan levinneiden kulutustavaroiden myynnin kieltämiseksi lääninsä alueella. Muutoin valvonta olisi pitkälti samankaltaista kuin edellä elinkeinohallituksen kohdalla on kuvattu.

Pykälän 2 momentin mukaan valvonta kunnassa kuuluisi terveyslautakunnalle. Terveyslautakuntien valvonta kohdistuu jo nykyään elintarvikelainsäädännön nojalla melkoiseen määrään kulutustavaroita. Voimassa olevan elintarvikelainsäädännön säännökset koskevat paitsi elintarvikkeita ja eräitä nautintoaineita myös eräitä yleisiä käyttö- ja kulutustarvikkeita. Elintarvikeasetuksen 2 §:n mukaisiin käyttö- ja kulutustarvikkeisiin kuuluvat muun muassa pesu-, puhdistus- ja kiilloitusaineet, vaatetustarvikkeet ja muut tekstiilit, jalkineet, käsinneet, huone- ja leikkikalut. Elintarvikelain nojalla on lisäksi annettu yleisiä käyttö- ja kulutustarvikkeita koskevia hyödykekohtaisia asetuksia: asetus eräistä pesu-, puhdistus- ja kiilloitusaineista sekä niihin verrattavista valmisteista (124/74), asetus kosmeettisista valmisteista (456/77) sekä edellä mainittu asetus elintarvikkeen kanssa kosketukseen joutuvista yleisistä käyttö- ja kulutustarvikkeista.

Terveyslautakuntien elintarvikelainsäädännön nojalla suorittama kulutustavaroiden turvallisuuden valvonta on perustunut lähinnä tarkastuksiin ja laboratoriotutkimuksiin. Määräysten vastaisten kulutustavaroiden valmistus ja myynti on voitu elintarvikelain nojalla kieltää. Terveyslautakunta on valvontaviranomaisena voinut myös vaatia tehtäväksi määräysten edellyttämiä muutoksia taikka sallia myynnin muuhun kuin aiottuun tarkoitukseen.

Terveyslautakunnan valvontatehtävät olisivat lähinnä kolmenlaisia. Ensinnäkin terveyslautakunta valvoisi kunnassa tuoteturvallisuuslain nojalla annettujen säännösten ja määräysten noudattamista. Tuoteturvallisuuslain voimaan tullessa jäisi voimaan kolme elintarvikelain nojalla annettua hyödykekohtaista asetusta. Tältä osin

eivät terveyslautakuntien tehtävät lain voimaan tullessa lisääntyisi nykyisestäään. Uusia hyödykekohtaisia asetuksia valmisteltaisiin jatkossa tarpeen mukaan.

Terveyslautakunnille kuuluu nykyään niin ikään elintarvikeasetuksen tarkoittamien yleisten käyttö- ja kulutustarvikkeiden osalta myyntipäällyksmerkintöjen valvonta. Tuoteturvallisuuslain nojalla annettavan kulutustavarasta annettavia tietoja koskevan asetuksen myötä terveyslautakuntien valvontatehtävät lisääntyisivät jossakin määrin. Huomattakoon kuitenkin, että ehdotuksen mukaan terveyslautakunnalle ei kuuluisi markkinoinnin (tietojenannon) valvonta laajassa merkityksessä, joka tehtävä kuuluu kuluttajasiämiehelle.

Toiseksi terveyslautakunta valvoisi kunnassa tuoteturvallisuuslain nojalla annettujen päätösten, kuten kieltojen ja hävittämisestä, noudattamista. Ainakaan alkuvaiheessa ei tämä valvontatehtävä suurestikaan työllistäisi terveyslautakuntia. Kolmanneksi terveyslautakunta valvoisi tuoteturvallisuuslain säännösten noudattamista yleensä. Tähän liittyisi muun muassa sen seuraaminen, ilmestyykö markkinoille tuotteita, jotka ovat vaarallisia terveydelle mutta joista ei ole annettu tarkempia normeja. Tarkempien normien puuttuessa valvonta olisi terveysvaarojenkin osalta käytännössä pitkälti tarkastus- tai muun virkatoiminnan yhteydessä tapahtuvaa, markkinoilla olevien kulutustavaroiden seurantaa. Havainnoistaan terveyslautakunnat ilmoittaisivat lähinnä elinkeinohallitukselle, joka voisi nimenomaisen normin puuttuessa tarvittaessa esimerkiksi kieltää kyseisen tuotteen vaihdannan.

Edellä mainitussa valvontatehtävässä terveyslautakunnat voisivat käytännössä käyttää apunaan myös kunnallisia kuluttajaneuvoja niissä kunnissa, joissa sellainen virka on. Kuluttajaneuvonnan järjestämisestä kunnassa annetun asetuksen (608/78) 4 §:n 1 momentin mukaan kuluttajaneuvojan on ilmoitettava muun muassa hyödykkeiden laadun seurannassa havaitsemistaan ilmeisistä rikkomuksista tai ongelmista toimivaltaiselle viranomaiselle. Kunnallisilla kuluttajaneuvojilla on itse asiassa mainitun säännöksen perusteella vastaavanlainen ilmiäntoimivuus kuin terveyslautakunnalla olisi tuoteturvallisuuslain nojalla.

Mainittu valvontatehtävä ei edellä lausuttu huomioon ottaen aiheuttaisi käytännössä merkittävästi lisätyötä terveyslautakunnille. Elinkeinohallitus, jolle ehdotuksen 5 §:n 1 momentin mukaan kuuluisi valvonnan suunnittelu ja oh-

jaus, voisi kunnille antamallaan valvontaohjeilla määrätä niistä elintarvike- ja kulutustavaravalvonnan painopistekohteista, joihin kunnan rajalliset valvontaresurssit kulloinkin olisi syytä ensisijaisesti kohdistaa.

Lakiehdotuksen 7 §:n 2 momentin mukaan terveyslautakunnalle kuuluvia tehtäviä voitaisiin johtosäännöllä määrätä jollekin viranhaltijalle. Missä määrin ja mitä tehtäviä kullekin viranhaltijalle tulisi, jäisi kuntakohtaisesti päätettäväksi. Koska eri kunnat eroavat niin kooltaan kuin hallinnoltaankin suuresti toisistaan, säännös on kirjoitettu joustavan hallinnollisen käytännön mahdollistavaksi.

Lakiehdotuksen 7 §:n 3 momentin mukaan kunnallisella valvontaviranomaisella olisi kulutustavaroiden aiheuttamien omaisuusvaarojen osalta nimenomaisesti vain ilmoittamisvelvollisuus niistä omaisuudelle vaarallisista kulutustavaroista, joita se muun virkatöimintänsä, esimerkiksi elintarvikevalvonnan ja kulutustavaroiden terveysvaarojen valvonnan yhteydessä havaitsee. Tämä koski ehdotuksen mukaan kuitenkin ainoastaan tapauksia, joissa ei ole olemassa tuoteturvallisuuslain nojalla omaisuusvaarojen ehkäisemiseksi annettuja tarkempia säännöksiä tai määräyksiä taikka kieltoja. Havainnoistaan kunnallinen valvontaviranomainen ilmoittaisi joko elinkeinohallitukselle tai asianomaiselle lääninhallitukselle.

8 §. Pykälä sisältää ensinnäkin säännöksen, jonka mukaan elinkeinonharjoittajan olisi annettava lain valvontaviranomaiselle lain noudattamisen valvonnassa tarpeelliset tiedot. Tiedot olisi annettava valvontaviranomaisen määräämässä kohtuullisessa ajassa, ja tiedot olisi vain vaadittaessa annettava kirjallisina. Viranomainen ei voisi velvoittaa elinkeinonharjoittajaa itse tekemään tai teettämään tutkimuksia. Säännösehdoitukseen on myös kirjoitettu näkyviin hallintotoiminnassa muutoinkin noudatettava tarkoitussidonnaisuuden periaate. Tällä on tarkoitettu korostaa sitä, että vaadittavien tietojen tulee olla sellaisia, joiden voidaan arvioida olevan valvontatehtävän kannalta tarpeellisia.

Ehdotus sisältää myös elinkeinonharjoittajalle asetettavan velvollisuuden esittää vaadittaessa viranomaiselle tarkastusta varten kirjanpitoonsa, kirjeenvaihdon ja varastonsa sekä velvollisuuden antaa tehtävän suorittamisessa tarpeellinen apu. Avustamisvelvollisuus tulisi kysymyksen lähinnä sellaisissa tapauksissa, joissa valvontaviranomainen ei esimerkiksi teknisistä syistä voi itse ilman apua toimittaa tarkastusta.

9 §. Yksityisellä henkilöllä ei ole yleistä velvollisuutta alistua viranomaisten toimittamiin tarkastuksiin. Viranomainen voi vain nimenomaisen säännöksen nojalla suorittaa tarkastuksia yksityisen henkilön luona.

Pykälä antaisi lain valvontaviranomaisille oikeuden päästä elinkeinonharjoittajan hallitsemalle alueelle, huoneistoon tai muuhun sellaiseen tilaan sekä tehdä siellä tarkastuksia. Edellytyksenä olisi kuitenkin, että toimenpiteet olisivat valvonnan kannalta tarpeen. Koska elinkeinonharjoittajan antamat suulliset tai kirjalliset tiedot saattaisivat valvonnan kannalta toisinaan olla riittämättömiä, olisi tarpeellista mahdollistaa valvontaviranomaiselle oikeus päästä tarvittaessa tarkastamaan esimerkiksi elinkeinonharjoittajan varastoa. Pykälä täydentäisi näin ehdotuksen 8 §:ää.

Eri valvontaviranomaisten toistuvien tarkastusten tarvetta vähentää viranomaisten ehdotuksen 16 §:n 2 momentissa oleva mahdollisuus saada tietoja toisilta valvontaviranomaisilta sen estämättä, että kyseessä olisi liike- tai ammattisalaisuus.

10 §. Pykälän 1 momentti sisältää säännökset valvontaviranomaisen oikeudesta ottaa elinkeinonharjoittajalta kulutustavarasta tarpeellisia näytteitä. Näytteiden ottamista olisi pidettävä lain noudattamisen valvonnan kannalta toissijaisena keinona. Ensisijaisesti olisi valvonta pyrittävä hoitamaan elinkeinonharjoittajalta 8 §:n nojalla hankittavilla tiedoilla ja asiakirjoilla sekä 9 §:ssä tarkoitetuilla tarkastuksilla. Vasta jos näin hankittavien tietojen ja asiakirjojen sekä toimenpienten tarkastusten ei katsottaisi olevan lain noudattamisen valvonnan kannalta riittäviä, olisi valvontaviranomaisella oikeus vaatia elinkeinonharjoittajalta tarpeellisia näytteitä. Näytteitä voisivat tarvittaessa ottaa kaikki lain valvontaviranomaiset.

Näytteitä olisi otettava elinkeinonharjoittajalta vain sikäli kuin ne ovat tarpeellisia lain noudattamisen valvontaa varten. Näyte-erien tulisi siten olla suuruudeltaan kohtuullisia. Lisäksi on huomattava, ettei läheskään aina näytteeksi otettua tavaraa tarvitsisi tutkia kokonaisuudessaan, vaan se voitaisiin tutkia vain joiltakin osin ja siten välttyä saattamasta tavaraa kenties kokonaisuudessaan käyttökelvottomaksi.

Näytteet olisi pyrittävä ottamaan valmistajalta tai maahantuojalta. Vain erityisten syiden niin vaatiessa tulisi tarpeelliset näytteet vaatia muulta elinkeinonharjoittajalta, kuten vähittäismyyjältä. Tällaisten erityisten syiden voitaisiin katsoa ole-

van olemassa esimerkiksi silloin kun tarvittavaa näytettä ei ole enää saatavissa valmistajalta tai maahantuojalta.

Elinkeinonharjoittajalta otetut näytteet olisi pyrittävä palauttamaan elinkeinonharjoittajalle tutkimuksen jälkeen, jos näytteellä on taloudellista arvoa eikä siitä ole suoritettu 2 momentin mukaista korvausta. Palauttamisen edellytyksenä olisi, että tavara joko jo on tai että se voidaan saattaa säännösten tai määräysten mukaiseksi tai muuten kuluttajan terveydelle tai omaisuudelle turvallisiksi taikka käyttää muuhun hyväksyttävään tarkoitukseen kuin myydä kulutustavaraksi.

Pykälän 2 momentti sisältää säännökset 1 momentin nojalla otetun näytteen korvaamisesta. Korvattavuuden edellytykset olisivat pitkälle yhdenmukaiset voimassa olevan elintarvikelain 4 §:n 2 ja 3 momentin kanssa. Erot johtuvat lähinnä aineellisten säännösten eroavuudesta.

Korvaamisen edellytyksenä olisi ensinnäkin, että elinkeinonharjoittajalle on aiheutunut näytteen ottamisesta taloudellista tappiota ja että elinkeinonharjoittaja vaatii korvausta suoritettavaksi. Jos näyte voidaan palauttaa elinkeinonharjoittajalle vahingoittumattomana, ei kysymystä korvattavuudesta synny. Näin voisi olla asianlaista esimerkiksi, jos aistinvaraisen tarkastuksen havaitaan riittävän tavaratutkimiseksi tai jos näytteen vahingoittumiseen johtaviin toimiin ei elinkeinonharjoittajan toimittamien selvitysten tai viranomaisten tiedossa muutoin olevien tutkimusten taikka muiden selvitysten perusteella katsota olevan aihetta ryhtyä.

Korvaus olisi suoritettava tavaratutkimuksen käynnin mukaan. Tällä tarkoitetaan asianomaisen elinkeinonharjoittajan perimää myyntihintaa.

Jos tutkimuksessa tavaratutkimustuloksien havaittaisiin olevan tämän lain tai sen nojalla annettujen säännösten tai määräysten vastainen, korvausta ei 2 momentin mukaan kuitenkaan olisi suoritettava. Pykälän 3 momentin mukaan korvausta näytteestä ei myöskään olisi suoritettava, jos tutkimuksesta on erikseen säädetty perittäväksi maksu. Pykälän 3 momentti vastaa sisällöltään elintarvikelain 4 §:n 3 momenttia, jota siten jo nykyään sovelletaan elintarvikeasetuksen mukaisiin käyttö- ja kulutustarvikkeisiin.

11 §. Pykälän mukaan poliisin olisi annettava lain valvontaviranomaiselle virka-apua, jos valvontaviranomaiselta evätään aiheutta oikeus saada 8 §:ssä tarkoitetut tiedot tai asiakirjat taikka 9 §:n nojalla päästä elinkeinonharjoittajan hallitsemalle alueelle, huoneistoon tai muuhun sellaiseen tilaan ja tehdä siellä tarkastuksia. Virka-

apua olisi tarvittaessa annettava myös 10 §:n 1 momentissa tarkoitettujen näytteiden ottamisessa.

12 §. Pykälä sisältää säännöksiä valvontaviranomaisten oikeudesta antaa kieltopäätöksiä.

Pykälän 1 momentti sääntelee tilanteita, joissa kulutustavara lain 4 §:n perusteella on terveydelle tai omaisuudelle vaarallinen, mutta joissa kulutustavarasta ei tämän lain nojalla ole annettu yksityiskohtaisempia säännöksiä tai määräyksiä. Tämä olisi tilanne pitkälti ainakin lain voimaantulon alkuvaiheessa. Kuluttajien suojaaminen etenkin terveysvaaroilta saattaa vaatia siinä määrin nopeita ja tehokkaita toimenpiteitä, ettei viranomaisen kieltotoimenpiteen ehdottomana edellytyksenä voi olla esimerkiksi tietynlaista kulutustavaraa koskevan hyödykekohtaisen asetuksen olemassaolo. Nopeiden toimenpiteiden tarve voi johtua esimerkiksi siitä, että kulutustavaran käytöstä on jo aiheutunut vahinkoa kuluttajien terveydelle. Voi myös esiintyä tapauksia, joissa ei ole tarkoituksenmukaista antaa tuotteesta tarkempia säännöksiä tai määräyksiä lainkaan. Jos kyse on yksittäisestä tuotteesta, jonka osuus markkinoilla on suhteellisen pieni, päästään haluttuun lopputulokseen nopeammin ja joustavammin puuttamalla tämän tuotteen markkinointiin kuin säätämällä koko tuotelajia koskevia yhteisiä säännöksiä.

Pykälän 1 momentin tarkoittamissa tilanteissa kieltopäätöksen voisi lain valvontaviranomaisista antaa vain elinkeinohallitus tai tulliviranomainen. Tulliviranomainen voisi kieltää maahantuonnin. Muissa tilanteissa kiellosta päättäisi elinkeinohallitus. Viranomaispiirin rajaamista näissä tilanteissa on pidettävä tarkoituksenmukaisena mahdollisimman yhtenäisen käytännön aikaansaamiseksi koko maassa. Elinkeinohallitus ja tulliviranomainen perustaisivat kieltopäätöksensä 12 §:n 1 momentin ohella lain 4 §:ään.

Pykälän 1 ja 2 momentissa tarkoitetut kiellot voisivat kulloisestakin tilanteesta riippuen käytännössä olla joko tiettyyn elinkeinonharjoittajaan kohdistuvia tai tavarakohtaisia. Pykälän 1 momentissa tarkoitetuissa tilanteissa tulliviranomainen kieltäisi yleensä tiettyä maahantuojaa jatkamasta vaarallisen kulutustavaran maahantuontia. Elinkeinohallitus puolestaan voisi kohdistaa kieltopäätöksensä tiettyyn elinkeinonharjoittajaan erityisesti silloin, kun vaarallinen tavara vielä on valmistajan hallussa. Muissa tapauksissa elinkeinohallitus jo käytännön syistä joutuisi yleensä antamaan kiellon tavarakohtaisena. Kieltopäätöksessä tavara yksilöitäisiin riittävästi, esimerkiksi mainitsemalla kulutustavarasta sen

kauppatavan mukainen nimi, valmistaja, valmistusmaa ja maahantuojat.

Elinkeinohallitus voisi myös kehottaa lääninhallituksia ryhtymään asian vaatimiin toimenpiteisiin vähittäiskauppaan levinneiden vaarallisten kulutustavaroiden vaihdannan kieltämiseksi lääninsä alueella. Lääninhallitus puolestaan pyytäisi elinkeinohallituksen aloitteesta terveyslautakuntia kieltämään kyseisen kulutustavaran vaihdannan. Näin on menetelty toisinaan elintarvikelain-säädännön nojalla tapahtuneen kulutustavaroien valvonnan suhteen.

Pykälän 2 momentissa säännellään tilanteita, joissa kulutustavarasta on tuoteturvallisuuslain nojalla annettu säännöksiä tai määräyksiä mutta joissa kulutustavara ei ole näiden säännösten tai määräysten mukainen. Säännös koskee siten tilanteita, joissa kulutustavara ei ole tuoteturvallisuuslain nojalla annetun hyödykekohtaisen asetuksen tai kulutustavarasta annettavia tietoja koskevan asetuksen taikka muutoin lain 24 §:n nojalla annettujen säännösten tai määräysten mukainen.

Edellä mainituissa tilanteissa myös lääninhallitus tai terveyslautakunta voisi kieltää tällaisten säännösten tai määräysten vastaisten kulutustavaroien vaihdannan. Jos kyse on maahantuontivaiheesta, tulliviranomainen voisi kieltää maahantuonnin. Kiellosta päättäminen tuontivaiheen jälkeen samoin kuin kiellosta päättäminen kotimaassa valmistettujen tavaroiden osalta kuuluisi tilanteesta riippuen joko elinkeinohallitukselle, lääninhallitukselle tai kunnan terveyslautakunnalle.

Pykälän 2 momentissa tarkoitetuissa tilanteissa kielto kohdistettaisiin yleensä tiettyyn elinkeinonharjoittajaan. Siten esimerkiksi tulliviranomainen voisi kieltää elinkeinonharjoittajaa jatkamasta säännösten vastaisten kulutustavaroien maahantuontia tai elinkeinohallitus taikka lääninhallitus elinkeinonharjoittajaa jatkamasta säännösten vastaisten kulutustavaroien valmistusta. Jos säännösten vastaiset kulutustavarat olisivat jo kulkeutuneet vähittäismyyntiin, terveyslautakunnat voisivat kunnan alueella itsenäisesti kieltää sellaista elinkeinonharjoittajaa, joka myy tällaisia tavaroita, jatkamasta säännösten vastaisten kulutustavaroien myyntiä.

Pykälän 3 momentissa on säännös sen tapauksen varalta, että 1 momentin nojalla on annettu tietynlaisen tavarain vaihdantaa koskeva yleinen kielto, jota kieltoa joku tai jotkut elinkeinonharjoittajat eivät kuitenkaan noudata. Jos esimerkiksi elinkeinohallitus on antanut tällaisen kiellon,

kuuluu kieltopäätöksen noudattamisen valvonta ehdotuksen 7 §:n nojalla lääninhallituksille ja kuntien terveyslautakunnille. Jos ne valvontatehtäväänsä hoitaessaan toteaisivat tietyn elinkeinonharjoittajan rikkovan mainittua kieltoa, voisivat ne säännöksen mukaan itse kieltää kyseistä elinkeinonharjoittajaa esimerkiksi jatkamasta tällaisen kulutustavaran myyntiä.

Valvontaviranomaisten tulisi edellä mainituissa tilanteissakin kuitenkin ensisijaisesti pyrkiä asioiden sovinnolliseen ratkaisuun asianomaisen elinkeinonharjoittajan kanssa. Jos elinkeinonharjoittajaa ei kuitenkaan esimerkiksi tavoitettaisi tai neuvotteluissa ei riittävän nopeasti päästäisi sovinnolliseen ratkaisuun esimerkiksi tavarain korjaamiseksi tai vetämiseksi pois markkinoilta ja toimenpiteet turvallisuuden palauttamiseksi tällöin viivästyisivät, saattaisivat toimenpiteet menettää merkitystään. Nopea kannanotto olisi eräissä tapauksissa myös elinkeinonharjoittajan etujen mukainen.

Kieltoon, kuten hallinnollisiin päätöksiin yleensä, voidaan liittää ehtoja. Kielto voisi olla määräaikainen tai kieltopäätöksessä voitaisiin määrätä, että kielto kumoutuu, mikäli tavara korjataan tietyllä tavalla vaarattomaksi. Luonnollisesti myös kieltoimenpiteen kohteena oleva elinkeinonharjoittaja voisi pyytää kiellon kumoamista, mihin toimenpiteeseen asianomaisen viranomaisen olisi ryhdyttävä, jos tavara on korjattu vaarattomaksi.

Kielto ei koskisi ainoastaan elinkeinonharjoittajan varastossa jo olevia tavaroita, vaan myös niitä tavaroita, joita sinne myöhemmin tulee. Kielloilla tulisi ensisijassa pyrkiä puuttumaan tavarain valmistukseen ja maahantuontiin.

13 §. Jos tavarain vaihdannan kieltämisestä ei voitaisi pitää riittävänä, elinkeinonharjoittajan hallussa oleva tavara voitaisiin 13 §:n mukaan määrätä poikkeuksellisissa tapauksissa hävitettäväksi, tai mikäli tätä ei katsottaisi tarkoituksenmukaiseksi, määrätä miten tavarain suhteen muutoin on meneteltävä. Päätöksessään asianomaisen viranomaisen tulisi määrätä, miten hävittäminen olisi toimeenpantava. Hävittäminen voitaisiin määrätä joko elinkeinonharjoittajan itsensä toimeenpantavaksi tai se voitaisiin määrätä viranomaisen tehtäväksi. Pykälässä tarkoitetuista seuraamuksista määräisi maahantuonnin osalta tulliviranomainen ja muutoin elinkeinohallitus.

Jos hävittämisseuraamusta ei pidettäisi tarkoituksenmukaisena, elinkeinohallitus tai tulliviranomainen voisi siis määrätä, miten tavarain suhteen muutoin on meneteltävä. Tällöin voisi ky-

seeseen tulla tavarahan luovuttamisen salliminen tiettyyn yksilöityyn tarkoitukseen kuten metalliromuksi, täytteeksi tai uudelleen sulatettavaksi.

Harkittaessa mikä 12 tai 13 §:ssä tarkoitetuista keinoista kulloinkin valittaisiin vaaran torjumiseksi, olisi otettava huomioon, mikä olisi lievin keino, jolla vaara voitaisiin torjua. Ehdotuksen 22 §:ssä tarkoitettua tuoteturvallisuusasiain neuvottelukuntaa voitaisiin tarpeen mukaan käyttää neuvoa-antavana elimenä lain soveltamiseen ja täytäntöönpanoon liittyvissä kysymyksissä. Valvontaviranomaisen tulisi pykälässä tarkoitettuihin toimenpiteisiin ryhtyessään kiinnittää huomiota myös siihen, onko kyse kulutustavaran aiheuttamasta terveysvaarasta vaiko vaarasta muulle omaisuudelle.

14 §. Pykälä antaa valvontaviranomaiselle mahdollisuuden määrätä elinkeinonharjoittajalle eräitä tiedottamisvelvoitteita.

Pykälän mukaan kiellon määrännyt valvontaviranomainen voisi velvoittaa elinkeinonharjoittajaa tiedottamaan annetusta kieltopäätöksestä, tavarahan tai sen käyttämiseen liittyvästä vaarasta ja lisäksi kuluttajan oikeuksista. Tarkemmin tiedottamisen suoritustapa määräytyisi valvontaviranomaisen antaman määräyksen perusteella. Valvontaviranomainen voisi siten velvoittaa elinkeinonharjoittajan tiedottamaan esimerkiksi tavarahan liittyvästä vaarasta julkisesti tavalla, jolla riittävän tehokkaasti voitaisiin torjua vaara.

Tiedottamisvelvoitteiden määräämisen edellytyksenä olisi, että valvontaviranomainen samalla olisi antanut 12 §:ssä tarkoitetun kiellon. Säännöksen soveltamisen kannalta olisi merkityksentöntä, olisiko kiello annettu kuluttajan terveyteen tai omaisuuteen kohdistuvien vaarojen torjumiseksi taikka puuttuvien tai riittämättömien päällysmerkintätietojen vuoksi.

Tiedottamisvelvoitteista määrääminen tulisi kysymykseen käytännössä pääasiassa silloin, kun kuluttajan terveydelle tai omaisuudelle vaaraa aiheuttava tavara on jo levinnyt kuluttajille ja tiedottamista on tavarasta kuluttajille aiheutuvien ilmeisten vaarojen tai haittojen vuoksi pidettävä tarpeellisenä. Jos tavara esimerkiksi pysäytetään jo tullissa ja sen jälkeen kielletään tavarahan maahantuonti, ei säännöksen tarkoittaman tiedottamisvelvoitteen määrääminen juurikaan olisi tarpeellista. Sama koskee tilannetta, jossa tavarahan valmistus kielletään, eikä valmistaja ole vielä aloittanut tavarahan jakelua.

Ensisijassa tiedottamisvelvoitteet tulisi määrätä tavarahan valmistajalle tai maahantuojalle. Näin tulisi myös menetellä silloin kun kiello on annet-

tu etupäässä tavarakohtaisena. Velvoitteet voitaisiin määrätä tarvittaessa samanaikaisesti myös useammalle vaihdantaportaalille.

Pelkkää kieltopäätöksestä ja sen sisällöstä tiedottamista ei aina voida pitää riittävänä toimenpiteenä kuluttajien suojaamiseksi vaaraa aiheuttavilta kulutustavaroilta. Jos kielletty tavara on jo ehtinyt levitä kuluttajille, saattaisi usein olla tarpeellista velvoittaa elinkeinonharjoittajaa lisäksi tiedottamaan kuluttajille levinneisiin tavaroihin tai niiden käyttämiseen liittyvistä vaaroista. Jos esimerkiksi kuluttajille on myyty autoratapakkaus muuntajineen ja myöhemmin havaitaan laitteen sähköjohdon päästä puuttuvan pistotulpan siten, että paljasta kuparilankaa on näkyvissä, ei riittävästi voida pitää, että kuluttajille tiedotetaan ainoastaan kyseisen tavarahan maahantuonnin ja myynnin kieltämisestä vastaisuudessa. Elinkeinonharjoittajat ovat vastaavanlaisissa tilanteissa usein jo oma-aloitteisesti pyrkineet jäljittämään vaaraa aiheuttavia tavaroita kuluttajilta.

Kuluttajan oikeuksien tiedottamisessa tulisi lähinnä kysymykseen kuluttajansuojalain mukaisen oikeuksien tiedottaminen. Jos valvontaviranomainen on tuoteturvallisuuslain nojalla kieltänyt esimerkiksi tavarahan myynnin, olisi tavaraa samalla lähes aina pidettävä kuluttajansuojalain mukaan virheellisenä. Jos tavaraa on jo myyty kuluttajille, valvontaviranomainen voisi velvoittaa elinkeinonharjoittajan tiedottamaan kuluttajille heidän mahdollisuudestaan purkaa kauppa.

Korostettakoon, että säännöksellä ei muutettaisi esimerkiksi kuluttajansuojalain 5 luvun mukaista seuraamusjärjestelmää. Säännöksellä ei myöskään pyritä sääntelemään elinkeinonharjoittajien keskinäisiä suhteita.

15 §. Valvontaviranomaisen 12 tai 13 §:n nojalla tekemää päätöstä, joka kohdistuu määrättyyn elinkeinonharjoittajaan, sekä valvontaviranomaisen 14 §:n nojalla määräämää tiedottamisvelvoitetta olisi 1 momentin mukaan pääsääntöisesti tehostettava uhkasakolla, jollei se erityisestä syystä ole tarpeetonta. Säännös vastaa kiellon osalta kuluttajansuojalain 2 luvun 7 §:n 1 momentin säännöstä. Valvontaviranomaisen tulisi mitoittaa uhkasakko yksittäistapauksessa tavarahan vaaratekijät, kiellon rikkomisesta ehkä saatava hyöty ja muut seikat huomioon ottaen siten, että uhka tehokkaasti ehkäisee kiellon ja tiedottamisvelvoitteen rikkomisen. Uhkasakko on tyypillisesti sellainen pakkokeino, jolla tehostetaan yksityiseen henkilöön tai elinkeinonharjoittajaan kohdistuvaa kielloa tai toimintavelvoitetta.

Mikäli elinkeinonharjoittaja jossakin tapauksessa katsoisi itselleen edulliseksi uhkasakon tuomitsemisesta huolimatta uhmata esimerkiksi kieltopäätöstä tai tiedottamisvelvoitteiden täyttämistä, voitaisiin uhkasakkoa koskevien yleisten periaatteiden mukaisesti asettaa uusi, aikaisempaa suurempi uhkasakko.

Tietojen antamiseen velvoittavat säännökset saattavat jäädä merkityksettömiksi, jollei samalla tarvittaessa ole käytettävissä riittävän tehokkaita pakotteita sen varalta, että tietojen antamiseen velvollinen kieltäytyy antamasta tietoja. Valvontaviranomainen ei voi valvonnan toteuttamiseksi käyttää muita kuin lakiin tai sen nojalla annettuihin alemmanasteisiin säännöksiin tai määräyksiin perustuvia pakotteita. Tämän vuoksi ehdotetaan pykälän 2 momentissa säädettäväksi, että valvontaviranomaisella olisi oikeus sakon uhalla velvoittaa elinkeinonharjoittaja antamaan ehdotuksen 8 §:ssä tarkoitetut tiedot ja esittämään 8 §:ssä tarkoitetut asiakirjat.

Tarkoituksena ei 2 momentin mukaan ole, että tietojenantovelvollisuuden ja asiakirjojen esittamisvelvollisuuden tehosteeksi aina olisi asetettava uhkasakko, vaan tällaiseen menettelyyn olisi syytä turvautua vain, jos elinkeinonharjoittaja ei ole antanut tarvittavia tietoja tai asiakirjoja asetetun määräajan kuluessa tai jos on perusteltua aiheutta olettaa, että tietoja tai asiakirjoja ei tulla tässä ajassa antamaan.

Pykälän 3 momentin mukaan uhkasakon tuomitseminen 1 ja 2 momentissa tarkoitetuissa tilanteissa on keskitetty sille viranomaiselle, jolla jo muutoinkin lain mukaan on yleistöimivalta hallinnollisten tehosteiden käyttöön ja täytäntöönpanotehtävien hoitoon, nimittäin lääninhallitukselle.

16 §. Pykälässä säädetään salassapitovelvollisuudesta. Salassapitovelvollisia olisivat kaikki ne henkilöt, jotka virassaan tai muuten tässä laissa tarkoitettuja tehtäviä suorittaessaan ovat saaneet tietoja elinkeinonharjoittajan liike- tai ammattisalaisuudesta. Salassapitovelvollisuus koskisi siten esimerkiksi lain valvontaviranomaisia ja ehdotuksen 22 §:ssä tarkoitetun neuvottelukunnan jäseniä, varajäseniä ja sihteeriä. Velvollisuudella olla ilmaisematta elinkeinonharjoittajan liike- tai ammattisalaisuutta on tarkoitettu kieltää kaikissa muodoissa tapahtuva sivulliselle ilmaiseminen ilman, että pyrittäisiin eri ilmaisumuotoja luettelemaan. Mainittujen tietojen ilmaiseminen sivulliselle olisi kielletty siinäkin tapauksessa, että niiden ilmaisemisesta ei ole kenellekään suoranaista hyötyä. Salassapitovelvollisuus jatkuisi myös sen

jälkeen, kun asianomainen henkilö on eronnut virastaan tai toimestaan taikka muutoin luopunut sellaisista tehtävistä, joissa hän on saanut asemansa perusteella edellä mainittuja tietoja. Pykälän 1 momentissa kielletään nimenomaisesti mainittuja henkilöitä myös käyttämästä oikeudettomasti tietoja. Siten esimerkiksi liike- ja ammattisalaisuuksien käyttäminen omaksi tai toisen eduksi olisi kiellettyä.

Säännöksen mukaan salassapitovelvollisuus kuitenkin syrjäytyisi, jos se, jonka hyväksi salassapitovelvollisuus on säädetty, nimenomaisesti suostuu mainittujen tietojen antamiseen. Säännös ei estä valvontaviranomaisia julkaisemasta esimerkiksi antamia kieltopäätöksiä, koska ne eivät sellaisenaan sisällä liike- tai ammattisalaisuuksiksi katsottavia tietoja.

Kulutustavaroita valvovat useat viranomaiset. Varsin yleinen on tämä tilanne tuontitavaroiden kohdalla, jossa tulliviranomaiset hoitavat tuontivaiheen ja muut viranomaiset tämän jälkeisen valvonnan. Tämän vuoksi 2 momentissa ehdotetaan 1 momentin pääsäännöstä poiketen, että lain valvontaviranomaisilla olisi oikeus valvontatehtävää varten antaa toisilleen muutoin salassa pidettäviä tietoja. Sama koskee tietojen antamista lääkintöhallitukselle asiantuntijaviranomaisen tehtäviä varten sekä tietojen antamista syyttäjätai poliisiviranomaiselle rikoksen selvittämiseksi tai syytteesen panemiseksi.

Pykälän 3 momentin mukaan lain valvontaviranomaiset voisivat varoittaa terveydelle tai omaisuudelle vaarallisista kulutustavaroista sellaisia maita, joihin epäillään viettävän tällaisia kulutustavaroita. Käytännössä tämä tilanne voisi syntyä muun muassa silloin, kun maahan tarkoitetun kulutustavaraerän tuonti joudutaan mainitusta syystä kieltämään. Valvontaviranomaisilla olisi tällöin oikeus säännöksen mukaan ilmoittaa muiden maiden valvontaviranomaisille asiasta. Yleisten asiakirjain julkisuutta koskevien säännösten mukaan tiedon antaminen ulkomaalaiselle julkisestakin asiakirjasta riippuu viranomaisen harkinnasta. Ilmoitukseen jouduttaisiin sisällyttämään yksilöivät tiedot tavaraerästä samoin kuin ne syyt, joiden perusteella valvontaviranomainen katsoo kulutustavaran terveydelle tai omaisuudelle vaaralliseksi. Siltä osin kuin kyse olisi liike- tai ammattisalaisuudeksi katsottavista tiedoista, saataisiin näitä tietoja kuitenkin antaa muun maan valvontaviranomaiselle vain, jos se, jonka hyväksi salassapitovelvollisuus on säädetty, suostuu mainittujen tietojen antamiseen.

Siltä osin kuin pykälässä ei ole erikseen säädetty, olisivat voimassa yleiset asiakirjain julkisuutta koskevat säännökset.

17 §. Pykälä sisältää salassapitovelvollisuuden rikkomista lukuunottamatta tuoteturvallisuuslain rikkomista koskevat rangaistussäännökset.

Lakiehdotuksen 3 §:ssä on elinkeinonharjoittajalle asetettu yleinen velvollisuus noudattaa elinkeinotoiminnassaan olosuhteiden edellyttämää huolellisuutta, jotta kulutustavarasta ei aiheutuisi vaaraa kuluttajan terveydelle tai omaisuudelle. Ehdotuksen 4 §:ssä on täsmennetty terveys- ja omaisuusvaaran sisältöä. Ehdotuksen 17 §:n 1 momentin rangaistussäännöksellä pyritään tehostamaan kuluttajien suojaamista kulutustavaroiden aiheuttamilta terveys- ja omaisuusvaaroilta. Säännöksen mukaan tällainen tuoteturvallisuusrikos edellyttäisi tekijältään tahallisuutta. Tuoteturvallisuusrikoksesta tuomittaisiin 2 momentin mukaan niin ikään se, joka tahallaan jättää noudattamatta 12 tai 13 §:ssä tarkoitetun kiellon tai määräyksen. Joka törkeästi huolimattomuudesta tai varomattomuudesta syyllistyisi edellä mainittuihin tekoihin, tuomittaisiin tuoteturvallisuusrikkomuksesta rangaistukseen. Tuoteturvallisuusrikos ja -rikkomus olisivat virallisen syytteen alaisia.

Kulutustavaran vaihdannan kieltäminen ei aina ole riittävä keino esimerkiksi tahallaan kuluttajien terveydelle vaarallisia kulutustavaroita myyvää elinkeinonharjoittajaa vastaan. Elinkeinoonharjoittaja saattaa laskea saavansa lyhyestä, säännösten vastaisesta myyntikampanjasta taloudellista hyötyä, vaikka sen lopulla tai päätyttyä määrättäisiinkin kielto toistaa kyseistä menettelytapaa. Muun muassa tällaisen tahallisen menettelyn estämiseksi tarvitaan rangaistussäännös. Rangaistus kohdistuu jo tapahtuneeseen kun taas kiellossa on kysymys tietyn menettelyn jatkamisen tai uudistamisen kieltämisestä. Näin ollen ei kysymys ole päällekkäisseuraamuksesta, vaikka saman menettelyn perusteella pantaisiin vireille sekä rangaistusvaatimus että kieltomenettely. Huomattakoon lisäksi, että rangaistus voi kohdistua vain luonnolliseen henkilöön kun taas kielto voi kohdistua myös oikeushenkilöön.

Lakiehdotuksen 15 §:n 1 momentin mukaan 12 tai 13 §:n nojalla annettuja päätöksiä, kuten kieltoja ja hävittämisseuraamuksia, on pääsääntöisesti tehostettava uhkasakolla. Uhkasakon tuomitseminen maksettavaksi voi tällöin tulla kysymykseen vasta toistetun menettelyrikkomuksen johdosta. Päällekkäisestä seuraamuksesta olisi tavallaan kysymys, jos se henkilö, joka rikkoessaan

esimerkiksi uhkasakolla tehostettua kieltoa, samalla syyllistyy tuoteturvallisuusrikoksena tai -rikkomuksena rangaistavaan menettelyyn. Tämän estämiseksi ehdotetaan pykälän 4 momentissa säädettäväksi, että jos valvontaviranomaisen 12 tai 13 §:n nojalla antamaa uhkasakolla tehostettua päätöstä rikotaan, rikkojaa ei voida tuomita samasta teosta rangaistukseen. Säännös vastaa kiellon osalta kuluttajansuojalain 2 luvun 11 §:n 3 momentin säännöstä.

18 §. Salassapitovelvollisuuden rikkomisesta on virkamiesten osalta rikoslain 40 luvun 19 a §:ssä rangaistussäännös. Mainittu rikoslain säännös on säädetty toissijaiseksi muualla laissa oleviin erityisiin rangaistussäännöksiin nähden. Koska liike- tai ammatillisalaisuuden käyttäminen omaksi hyödyksi jäisi virkamiesten osalta mainitun rikoslain säännöksen perusteella rankaisematta, ehdotetaan, että tuoteturvallisuuslain salassapitovelvollisuuden rikkomista koskeva rangaistussäännös koskisi sekä virkamiehiä että muita 16 §:n 1 momentissa tarkoitettuja henkilöitä. Lakiin ehdotetaan otettavaksi säännös, jossa salassapitovelvollisuuden tahallisesta rikkomisesta tulisi rangaistukseksi sakkoa tai vankeutta enintään kuusi kuukautta.

Virallinen syyttäjä ei saisi 2 momentin mukaan nostaa syytettä salassapitovelvollisuuden rikkomisesta, ellei asianomistaja ole ilmoittanut sitä syytteeseen pantavaksi.

19 §. Pykälä sisältää eräitä säännöksiä muutoksenhausta tuoteturvallisuuslaissa tarkoitettujen hallintoviranomaisten päätöksiin.

Valvontaviranomaisilla olisi ehdotuksen 15 §:n 1 ja 2 momentin mukaan oikeus asettaa tietyn valvontatoimenpiteen tehosteeksi uhkasakko. Tästä liitännäisyydestä johtuen ei uhkasakon asettamista koskevasta viranomaisen päätöksestä saisi 1 momentin mukaan erikseen valittaa, ellei pääasiaan samalla haeta muutosta.

Muutoksenhausta on pykälän 2 momentissa säädetty erikseen kunnallisen valvontaviranomaisen eli terveyslautakunnan tai sen alaisen viranhaltijan päätösten osalta. Säännöksen mukaan valitusviranomaisena olisi lääninoikeus. Erityinen muutoksenhakusäännös on tarpeen sen vuoksi, että terveyslautakunnan ja sen alaisen viranhaltijan päätöksiin sovellettaisiin kunnallisvalitusjärjestelmän sijasta hallintovalitusjärjestelmää. Valitukseen oikeutettujen piiri olisi siten huomattavasti suppeampi kuin jos kysymyksessä olisi kunnallisvalitus.

20 §. Muutoksenhaku 12 tai 13 §:n nojalla annettuun päätökseen ja 14 §:n nojalla määrät-

tyyn tiedottamisveloitteeseen merkitsisi asiallisesti sitä, että kuluttaja ei saisi laissa tarkoitettua suojaa. Tämän vuoksi ehdotetaan, että mainittua päätöstä ja veloitetta olisi muutoksenhausta huolimatta noudatettava, jollei muutoksenhakuviranomainen toisin määrää.

21 §. Kunnan järjestämä tuoteturvallisuuslain mukainen toiminta olisi ehdotuksen mukaan sosiaali- ja terveydenhuollon suunnittelusta ja valtionosuudesta annetussa laissa (677/82) tarkoitettulla tavalla suunnittelun ja valtionosuuden piirissä.

22 §. Tuoteturvallisuuteen liittyvien asioiden käsittelemistä varten ehdotetaan kauppa- ja teollisuusministeriön yhteyteen asetettavaksi erityinen tuoteturvallisuusasiain neuvottelukunta.

Neuvottelukunnan tehtävänä olisi seurata tuoteturvallisuuslainsäädännön soveltamista ja sen valvontaa, antaa lausuntoja sekä tehdä esityksiä ja aloitteita mainitun lainsäädännön ja sen valvonnan kehittämiseksi samoin kuin käsitellä muita tuoteturvallisuuslain täytäntöönpanoon ja kulutustavaroiden turvallisuuden kehittämiseen liittyviä asioita.

Jotta tulevaisuudessa voitaisiin mahdollisimman suuressa määrin välttää annettavien tuoteturvallisuussäännösten ja -määräysten ja esimerkiksi työturvallisuusmääräysten ja standardien keskinäistä ristiriitaisuutta, on pykälässä korostettu yhteistyön merkitystä elintarvikevalvontaa, työsuojelua, standardisointia ja muita tuoteturvallisuuteen liittyviä asioita käsittelevien tahojen kanssa.

23 §. Tuoteturvallisuusasiain neuvottelukuntaan kuuluisivat puheenjohtajan lisäksi varapuheenjohtaja ja kymmenen muuta jäsentä. Varapuheenjohtajalla ja kullakin jäsenellä olisi henkilökohtainen varajäsen. Neuvottelukunnan puheenjohtajan, varapuheenjohtajan ja jäsenet sekä varajäsenet määräisi valtioneuvosto, ja näiden toimikausi kestäisi kolme vuotta.

Tasapuolisen käsittelyn varmistamiseksi neuvottelukunnassa ehdotetaan, että neuvottelukunnan puheenjohtajan, varapuheenjohtajan ja neljän jäsenen sekä heidän varajäsentensä tulisi olla henkilöitä, joiden ei voida katsoa edustavan elinkeinonharjoittajien tai kuluttajien etuja. Neuvottelukunnan tehtävistä johtuisi vielä se lisäehto, että edellä mainituista kuudesta puolueettomasta henkilöstä vähintään kahdella tulisi lisäksi olla teknistä asiantuntemusta eli heidän tulisi olla perehtyneitä kulutustavaroiden turvallisuuteen liittyviin tutkimus- ja tarkastustehtäviin ja yhden olla lääkintöhallituksen edustaja.

Neuvottelukunnassa käsiteltävien asioiden eri osapuolten näkemysten saamiseksi mukaan ehdotetaan, että neuvottelukuntaan kuuluisi tasapuolisesti elinkeinoelämän sekä toisaalta palkansaajien ja kuluttajien edustajia.

24 §. Pykälän 1 momentin mukaan asetuksella voitaisiin tarvittaessa antaa tarkempia säännöksiä lain täytäntöönpanosta. Tarkemmat säännökset voisivat koskea lähinnä hallintoa, valvontaa ja muita lähinnä lain täytäntöönpanon ja soveltamisen kannalta tarpeellisia menettelytapoja.

Pykälän 2 momentin mukaan asetuksella voitaisiin antaa säännöksiä kulutustavarasta kuluttajan kannalta tarpeellisten tietojen antamisesta samoin kuin kulutustavaralle asetettavista vähimmäisvaatimuksista.

Tarkoituksena on, että samanaikaisesti tuoteturvallisuuslain kanssa tulisi voimaan asetus kulutustavarasta annettavista tiedoista, jottei kuluttajansuoja heikkenisi siitä mitä se nykyisen elintarvikeasetuksen 24 §:n nojalla tiettyjen kulutustavaroiden osalta on. Asetuksen nojalla vaadittavat tiedot tulisivat olemaan pääosin samat kuin mitkä voimassa olevan elintarvikeasetuksen soveltamisaan kuuluvilta yleisiltä käyttö- ja kulutustarvikkeilta nykyään vaaditaan. Asetuksen nojalla olisi mahdollista niinikään määrätä tarvittaessa ilmoitettavaksi esimerkiksi käyttöohjeesta tai tavarankäytännästä mahdollisesti aiheutuvasta vaarasta (varoituserkintä).

Pykälän 2 momentin mukaan voitaisiin asetuksella myös säätää, että kulutustavaran on täytettävä tietyt vähimmäisvaatimukset. Vähimmäisvaatimukset voisivat sisältää määräyksiä sekä itse tuotteesta että annettavasta informaatiosta. Ne voisivat koskea esimerkiksi tavarankäytännästä, kuten tehoa, kestävyyttä, koostumusta tai muita vastaavia seikkoja. Tässä tarkoitettuja vaatimuksia tulisi tarvittaessa antaa antamaan lähinnä tuotekohtaisina asetuksina. Tarkoituksena on antaa muun muassa lasten leluista asetus, jolla pyritään estämään lelujen lasten terveydelle aiheuttamia mekaanisia ja kemiallisia vaaroja.

Pykälän 3 ja 4 momentissa säädetään ne perusteet, joiden mukaan alemmanasteisia määräyksiä tai ohjeita voitaisiin antaa. Lähtökohtana on, että kansalaisyhteiskunnan kohdistuvien sitovien määräysten ja ohjeiden antaminen merkitsee säännöstmävalvonnan käyttöä, jonka tulee perustua nimenomaiseen valtuutukseen. Tämän mukaisesti 3 ja 4 momentissa ehdotetaan yksilöitäväksi säännöstmävalvonnan siirron piiriin kuuluvat asiaryhmät sekä valtuuksia käyttävät viranomaiset.

Edellä 1 momentin nojalla annettavassa asetuksessa voitaisiin säätää kauppa- ja teollisuusministeriölle valta antaa tarkempia määräyksiä asetuksen soveltamisesta. Määräykset olisivat lähinnä hallinnollisia täytäntöönpano- ja soveltamismääräyksiä. Edelleen voitaisiin sen mukaan kuin kussakin tapauksessa harkitaan tarkoituksenmukaiseksi, antaa kauppa- ja teollisuusministeriölle tai elinkeinohallitukselle 2 momentin nojalla annettavassa asetuksessa valtuus antaa tarkempia määräyksiä tai ohjeita tämän asetuksen soveltamisesta. Säännösten joustavan soveltamisen kannalta saattaa olla myös tarkoituksenmukaista, että kauppa- ja teollisuusministeriölle annettaisiin 2 momentissa tarkoitettussa asetuksessa valta erityisistä syistä myöntää yleisiä poikkeuksia tämän asetuksen säännöksistä.

Annettavissa asetuksissa ja edellä tarkoitettussa ministeriön päätöksessä edelleen voitaisiin säätää tai määrätä, että elinkeinohallitus voisi antaa tarkempia määräyksiä tai ohjeita kauppa- ja teollisuusministeriön päätöksen täytäntöönpanosta. Täytäntöönpanomääräykset ja -ohjeet koskisivat lähinnä sitä, miten ministeriön päätöksen sisältämä aineellisoikeudellinen määräys tulisi esimerkiksi käytännön valvontatyössä täytäntöönpanna. Määräykset ja ohjeet voisivat koskea esimerkiksi tutkimusmenetelmiä, näytteenottoa, tavarantoimittajien ja muita valvontatyössä tarpeellisia täytäntöönpanotehtäviä. Yleisten oikeusperiaatteiden mukaisesti ministeriö voisi varata itselleen oikeuden antaa tarkempia määräyksiä antamansa päätöksen aineellisoikeudellisesta soveltamisesta. Elinkeinovalvotulle voitaisiin antaa myös oikeus erityisistä syistä yksittäistapauksessa hake-
muksesta myöntää poikkeuksia 2 momentissa tarkoitettujen asetuksen säännöksistä ja edellä tarkoitettujen ministeriön päätösten määräyksistä.

25 §. Nykyisen elintarvikelain nojalla on annettu yli kaksikymmentä erityisasetusta, jotka koskevat yksittäisiä hyödykeryhmiä. Tällaisia yleisiä käyttö- ja kulutustarvikkeita koskevia asetuksia ovat asetus eräistä pesu-, puhdistus- ja kiillotusaineista sekä niihin verrattavista valmisteista, asetus kosmeettisista valmisteista sekä asetus elintarvikkeen kanssa kosketukseen joutuvista yleisistä käyttö- ja kulutustarvikkeista. Tarkoituksena on, että tämän lain tullessa voimaan mainitut asetukset jäisivät toistaiseksi sellaisinaan voimaan.

2. Voimaantulo

Laki on tarkoitettu tulemaan voimaan noin kuuden kuukauden kuluttua siitä, kun eduskunta on sen hyväksynyt.

Edellä esitetyn perusteella annetaan Eduskunnan hyväksyttäväksi seuraava lakiehdotus:

Tuoteturvallisuuslaki

Eduskunnan päätöksen mukaisesti säädetään:

Yleiset säännökset

1 §

Tämä laki koskee tavaroita, joita elinkeinonharjoittaja valmistaa, pitää kaupan, myy tai muutoin elinkeinotoimintansa yhteydessä luovuttaa taikka tuo maahan ja joita tarjotaan tai olennaisessa määrässä käytetään yksityiseen kulu-
tukseen (kulutustavara).

2 §

Tätä lakia ei sovelleta maasta vietäviin eikä sen kautta kuljetettaviin kulutustavaroihin. Lakia ei myöskään sovelleta kulutustavaroihin siltä osin kuin niiden aiheuttamien terveys- tai omaisuusvaarojen ehkäisemisestä on muussa laissa tai muun lain nojalla erikseen säädetty tai määrätty.

3 §

Elinkeinonharjoittajan, joka valmistaa, pitää kaupan, myy tai muutoin elinkeinotoimintansa yhteydessä luovuttaa taikka tuo maahan kulutustavaroita, on noudatettava olosuhteiden edellyttämää huolellisuutta, jotta kulutustavarasta ei aiheudu vaaraa kuluttajan terveydelle tai omaisuudelle.

4 §

Kulutustavara on terveydelle vaarallinen, jos se rakenteessaan tai koostumuksessaan olevan vian tai puutteellisuuden taikka tavarasta annettujen totuudenvastaisten, harhaanjohtavien tai puutteellisten tietojen vuoksi voi aiheuttaa vamman, myrkytyksen, sairauden tai muun vaaran terveydelle.

Kulutustavara on omaisuudelle vaarallinen, jos se 1 momentissa mainittujen seikkojen vuoksi voi vahingoittaa toista esinettä tai muuta omaisuutta.

Valvontaviranomaiset

5 §

Tämän lain ja sen nojalla annettujen säännösten, määräysten ja päätösten noudattamista valvoo sekä valvontaa suunnittelee ja ohjaa elinkeinohallitus.

Lääkintöhallituksen tehtävänä on toimia asian-
tuntijaviranomaisena kysymyksissä, jotka koskevat sitä, milloin kulutustavaraa on pidettävä terveydelle vaarallisena.

6 §

Kulutustavaroiden maahantuonnin osalta tämän lain ja sen nojalla annettujen säännösten, määräysten ja päätösten noudattamisen valvonta ja sen suunnittelu kuuluu tullilaitokselle.

7 §

Läänissä tämän lain ja sen nojalla annettujen säännösten, määräysten ja päätösten noudattamisen valvonta ja valvonnan ohjaus kuuluu lääninhallitukselle.

Kunnan tehtävänä on alueellaan valvoa tämän lain ja sen nojalla annettujen säännösten, määräysten ja päätösten noudattamista. Kunnassa nämä tehtävät hoitaa terveyslautakunta, jollei tehtävää ole johtosäännössä määrätty jollekin viranhaltijalle.

Tämän lain tarkoittamien omaisuusvaarojen osalta 2 momentissa tarkoitetun kunnallisen valvontaviranomaisen on kuitenkin ainoastaan ilmoitettava muun virkatoimintansa yhteydessä havaitsemistaan omaisuudelle vaarallisista kulutustavaroista elinkeinohallitukselle tai lääninhallitukselle tapauksissa, joissa ei ole olemassa tämän lain nojalla annettuja säännöksiä, määräyksiä tai kieltoja.

Valvonta

8 §

Elinkeinonharjoittajan on annettava valvontaviranomaiselle tämän määräämässä ajassa lain noudattamisen valvonnassa tarpeelliset tiedot sekä, siltä osin kuin valvontatehtävä edellyttää, vaadittaessa esitettävä viranomaisille tarkastusta varten kirjanpitoa, kirjeenvaihtonsa ja varas-

tonsa sekä annettava tehtävän suorittamisessa tarpeellinen apu.

9 §

Valvontaviranomaisella on oikeus päästä alueelle, huoneistoon ja muuhun sellaiseen tilaan, jonne pääsy on tässä laissa tarkoitetun valvonnan kannalta tarpeen, tehdä siellä tarkastuksia ja ryhtyä muihin valvonnan edellyttämiin toimenpiteisiin.

10 §

Valvontaviranomaisella on oikeus ottaa kulutustavaroista tarpeellisia näytteitä.

Edellä 1 momentissa tarkoitettu näyte on elinkeinonharjoittajan sitä vaatiessa korvattava käyvän hinnan mukaan, jollei tutkimuksessa havaita että tavara on tämän lain tai sen nojalla annettujen säännösten tai määräysten vastainen.

Jos 2 momentissa tarkoitettu tutkimuksesta peritään maksu sen mukaan kuin siitä on erikseen säädetty, ei näytteestä ole suoritettava korvausta.

11 §

Poliisin on annettava valvontaviranomaiselle 8 ja 9 §:ssä sekä 10 §:n 1 momentissa säädettyjen tehtävien suorittamiseksi virka-apua.

12 §

Jos kulutustavara on terveydelle tai omaisuudelle vaarallinen:

1) elinkeinohallitus voi kieltää kulutustavaran valmistuksen, pitämisen kaupan, myynnin ja muun elinkeinotoiminnan yhteydessä tapahtuvan luovuttamisen; ja

2) tulliviranomainen voi kieltää kulutustavaran maahantuonnin.

Jos kulutustavara tai siitä annetut tiedot eivät ole tämän lain nojalla annettujen säännösten tai määräysten mukaisia, myös lääninhallitus tai terveyslautakunta voi määrätä 1 momentin 1 kohdassa tarkoitetun kiellon. Tulliviranomainen voi tällaisissa tapauksissa kieltää kulutustavaran maahantuonnin.

Jos elinkeinonharjoittaja rikkoo 1 momentin nojalla annettua tavarakohtaista kieltopäätöstä, myös lääninhallitus tai terveyslautakunta voi määrätä elinkeinonharjoittajalle 1 momentissa tarkoitetun kiellon.

13 §

Jos 12 §:ssä tarkoitettuja kieltoja ei voida pitää riittävinä, elinkeinohallitus tai tulliviranomainen

voi määrätä elinkeinonharjoittajan hallussa olevan tavaran hävitettäväksi tai, mikäli tätä ei katsota tarkoituksenmukaiseksi, määrätä miten tavaran suhteen muutoin on meneteltävä.

14 §

Valvontaviranomainen, joka on antanut 12 §:ssä tarkoitetun kiellon, voi velvoittaa elinkeinonharjoittajan tiedottamaan sopivalla tavalla kiellosta, tavarasta tai sen käyttämiseen liittyvästä vaarasta ja kuluttajan oikeuksista.

15 §

Valvontaviranomaisen 12 tai 13 §:n nojalla tekemää päätöstä, joka kohdistuu määrättyyn elinkeinonharjoittajaan, sekä valvontaviranomaisen 14 §:n nojalla määräämää tiedottamisvelvoitetta on tehostettava uhkasakolla, jollei se erityisestä syystä ole tarpeetonta.

Valvontaviranomainen voi asettaa 8 §:ssä tarkoitetun tiedonantovelvollisuuden ja asiakirjojen esittämiselvelvollisuuden tehosteeksi uhkasakon.

Edellä 1 ja 2 momentissa tarkoitetun uhkasakon tuomitsee maksettavaksi lääninhallitus.

Salassapitovelvollisuus

16 §

Joka tässä laissa tarkoitettuja tehtäviä suorittaessaan on saanut tietoja elinkeinonharjoittajan liike- tai ammattisalaisuudesta, ei saa niitä ilmaista eikä käyttää oikeudettomasti, ellei se, jonka hyväksi salassapitovelvollisuus on säädetty, anna tähän suostumustaan.

Mitä 1 momentissa on säädetty, ei estä tietojen antamista muulle valvontaviranomaiselle valvontatehtävää varten tai lääkintöhallitukselle asian tuntijaviranomaisen tehtäviä varten eikä tietojen antamista syyttäjä- tai poliisiviranomaiselle rikoksen selvittämiseksi tai syytteen panemiseksi.

Milloin on aihetta epäillä, että kulutustavaraa, jonka valvontaviranomainen on todennut terveydelle tai omaisuudelle vaaralliseksi, tarjotaan kulutustavarana kaupaksi muussa maassa, saadaan asiasta antaa tietoja muun maan valvontaviranomaiselle 1 momentissa säädettyin rajoituksin.

Rangaistussäännökset

17 §

Joka valmistaa, pitää kaupan, myy, muutoin elinkeinotoimintansa yhteydessä luovuttaa tai tuo

maahan 4 §:ssä tarkoitettuja kulutustavaroita ja siten tahallaan aiheuttaa vaaraa kuluttajan terveydelle tai omaisuudelle, on tuomittava, jollei teosta ole muualla laissa säädetty ankarampaa rangaistusta, *tuoteturvallisuusrikoksesta* sakkoon tai vankeuteen enintään kuudeksi kuukaudeksi.

Tuoteturvallisuusrikoksesta on tuomittava myös se, joka tahallaan jättää noudattamatta 12 tai 13 §:ssä tarkoitettua kieltoa tai määräystä.

Joka törkeästi huolimattomuudesta tai varomattomuudesta syyllistyy 1 tai 2 momentissa tarkoitettuun tekoon, on tuomittava, jollei teosta ole muualla laissa säädetty ankarampaa rangaistusta, *tuoteturvallisuusrikkomuksesta* sakkoon.

Sitä, joka rikkoo 12 tai 13 §:n nojalla annettua uhkasakolla tehostettua päätöstä, ei kuitenkaan voida tuomita rangaistukseen samasta teosta.

18 §

Joka tahallaan rikkoo 16 §:ssä säädetyn kiellon, on tuomittava *tuoteturvallisuutta koskevan salassapitovelvollisuuden rikkomisesta* sakkoon tai vankeuteen enintään kuudeksi kuukaudeksi.

Virallinen syyttäjä ei saa nostaa syytettä 1 momentissa tarkoitettua rikoksesta, ellei asianomistaja ole ilmoittanut sitä syytteen pantavaksi.

Muutoksenhaku

19 §

Edellä 15 §:n nojalla annetusta uhkasakon asettamista koskevasta päätöksestä ei saa erikseen valittaa.

Terveyslautakunnan tai sen alaisen viranhaltijan tämän lain nojalla tekemään päätökseen haetaan muutosta lääninoikeudelta valittamalla noudattaen, mitä muutoksenhausta hallintoasioissa annetussa laissa (154/50) on säädetty.

20 §

Valvontaviranomaisen 12 tai 13 §:n nojalla antamaa päätöstä ja 14 §:n nojalla määräämää tiedottamisvelvoitetta on muutoksenhausta huolimatta noudatettava, jollei muutoksenhakuviranomainen toisin määrää.

Erinäiset säännökset

21 §

Kunnan tämän lain nojalla järjestämään toimintaan sovelletaan sosiaali- ja terveydenhuollon

suunnittelusta ja valtionosuudesta annettua lakia (677/82).

22 §

Kauppa- ja teollisuusministeriön yhteydessä toimii tuoteturvallisuusasiain neuvottelukunta.

Neuvottelukunnan tehtävänä on seurata tuoteturvallisuuslainsäädännön soveltamista ja sen valvontaa, antaa lausuntoja sekä tehdä esityksiä ja aloitteita lainsäädännön ja sen valvonnan kehittämiseksi samoin kuin käsitellä muita tämän lain täytäntöönpanoon ja kulutustavaroiden turvallisuuden kehittämiseen liittyviä asioita. Neuvottelukunnan tulee myös suunnitella toimenpiteitä tarpeellisen yhteistyön järjestämiseksi elintarviketurvallisuutta, työsuojelua, standardisointia ja muita kulutustavaroiden turvallisuuteen liittyviä asioita käsittelevien tahojen kanssa.

23 §

Tuoteturvallisuusasiain neuvottelukuntaan kuuluu valtioneuvoston kolmeksi vuodeksi kerrallaan määräämä puheenjohtaja ja varapuheenjohtaja sekä kymmenen muuta jäsentä. Varapuheenjohtajalle ja kullekin jäsenelle valtioneuvosto määrää henkilökohtaisen varajäsenen.

Neuvottelukunnan puheenjohtajan, varapuheenjohtajan ja neljän jäsenen sekä heidän varajäsentensä tulee olla henkilöitä, joiden ei voida katsoa edustavan elinkeinonharjoittajien tai kuluttajien etuja. Näistä vähintään kahden jäsenen ja heidän varajäsentensä tulee olla perehtyneitä kulutustavaroiden turvallisuuteen liittyviin tutkimus- ja tarkastustehtäviin ja yhden jäsenen ja hänen varajäsentensä olla lääkintöhallituksen edustaja. Kolme jäsentä ja heidän varajäsentensä määrätään palkansaajien ja kuluttajien sekä kolme jäsentä ja heidän varajäsentensä elinkeinonharjoittajien olosuhteisiin perehtyneistä henkilöistä.

Jos neuvottelukunnan jäsen tai varajäsen toimikautenaan eroaa, määrätään hänen tilalleen toinen henkilö jäljellä olevaksi ajaksi.

24 §

Tarkempia säännöksiä tämän lain täytäntöönpanosta annetaan tarvittaessa asetuksella.

Asetuksella voidaan antaa säännöksiä kulutustavarasta kuluttajan kannalta tarpeellisten tietojen antamisesta samoin kuin kulutustavarakkeiden asettavista vähimmäisvaatimuksista.

Asetuksella voidaan säätää, että kauppa- ja teollisuusministeriö voi antaa tarkempia määräyksiä tai ohjeita 1 momentissa tarkoitetun asetuksen soveltamisesta ja että kauppa- ja teollisuusministeriö tai elinkeinohallitus voi antaa tarkempia määräyksiä tai ohjeita 2 momentissa tarkoitetun asetuksen soveltamisesta sekä että kauppa- ja teollisuusministeriö voi erityisistä syistä myöntää yleisiä poikkeuksia 2 momentissa tarkoitetun asetuksen säännöksistä.

Edellä 2 ja 3 momentissa tarkoitetuissa asetuksissa tai 3 momentissa tarkoitettussa kauppa- ja teollisuusministeriön päätöksessä voidaan säätää tai määrätä, että elinkeinohallitus voi antaa tarkempia määräyksiä tai ohjeita ministeriön päätöksen täytäntöönpanosta ja erityisistä syistä yksittäistapauksissa myöntää hakemuksesta poikkeuksia asetuksen tai päätöksen säännöksistä tai määräyksistä.

Asetuksella voidaan velvoittaa valvontaviranomainen ilmoittamaan annetusta kiellosta muunmaan viranomaiselle tai kansainväliselle järjestölle.

Voimaantulo

25 §

Tämä laki tulee voimaan päivänä kuuta 1986.

Elintarvikelain (526/41) nojalla annetut yleiset käyttö- ja kulutustarvikkeita koskevat säännökset ja määräykset jäävät edelleen voimaan, kunnes niistä toisin säädetään tai määrätään.

Ennen tämän lain voimaantuloa voidaan ryhtyä tarvittaviin toimenpiteisiin sen täytäntöönpanemiseksi.

Helsingissä 11 päivänä huhtikuuta 1986

Tasavallan Presidentti
MAUNO KOIVISTO

Ministeri Jermu Laine